

laiškas lietuviams

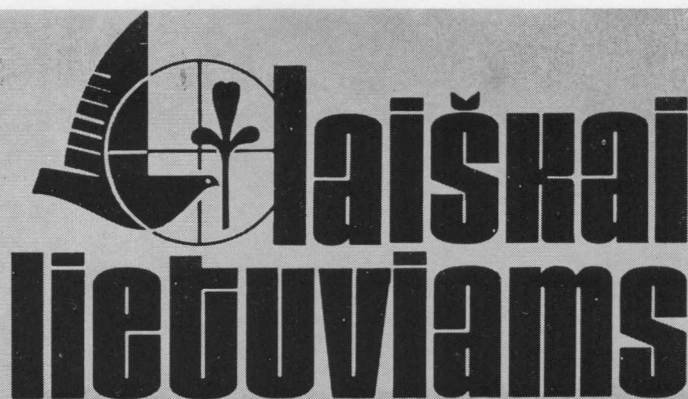
VASARIS/FEBRUARY 1977 (2)

AR NE GERIAU "PRINCIPUS" PASILIKTI SAU?	37	Juozas Vaišnys, S.J.
AMERIKOS SPAUDA BEI TELEVIZIJA IR GALIMYBĖS LIETUVIAMS	40	Bruno Markaitis, S.J.
GYVENIMO MOZAIKA	44	Juozas Prunskis
IŠ DVIRATININKO KELIONIŲ (II)	47	A. Tamošaitis, S.J.
EILĖRAŠČIAI	50	Z. Tenisonaitė ir E. Juodvalkytė
NEBIJOKIME PAMATYTI SAVĘS...	51	Vytautas Kasnis
VASARIO 16-TOJI	56	Rasa Lukoševičiūtė
TĖVYNĖJE	58	D. ir G. Vakariai
ALEKSANDRAS FLEMING	62	Juozas Venckus, S.J.
KALBA	64	Juozas Vaišnys, S.J.
NUO NAKTIGONĖS PRIE VASAROS VARTŲ	66	Jurgis Gliauda
ATGARSIAI	69	Skaitytojai
ANASTAZIJA TAMOŠAITIENĖ	70	Birutė Nagienė
TRUMPAI IŠ VISUR	71	J. Pr.
"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS	72	Redakcija

Šis numeris iliustruotas dail. Anastazijos Tamošaitienės kūrinių nuotraukomis. Viršelio nuotrauka — Eugenijaus Būtėno.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

Laiškai lietuviams

RELIGINĖS IR TAUTINĖS KULTŪROS ŽURNALAS
VASARIS/FEBRUARY 1977 VOLUME XXVIII NO. 2

AR NE GERIAU "PRINCIPUS" PASILIKTI SAU?

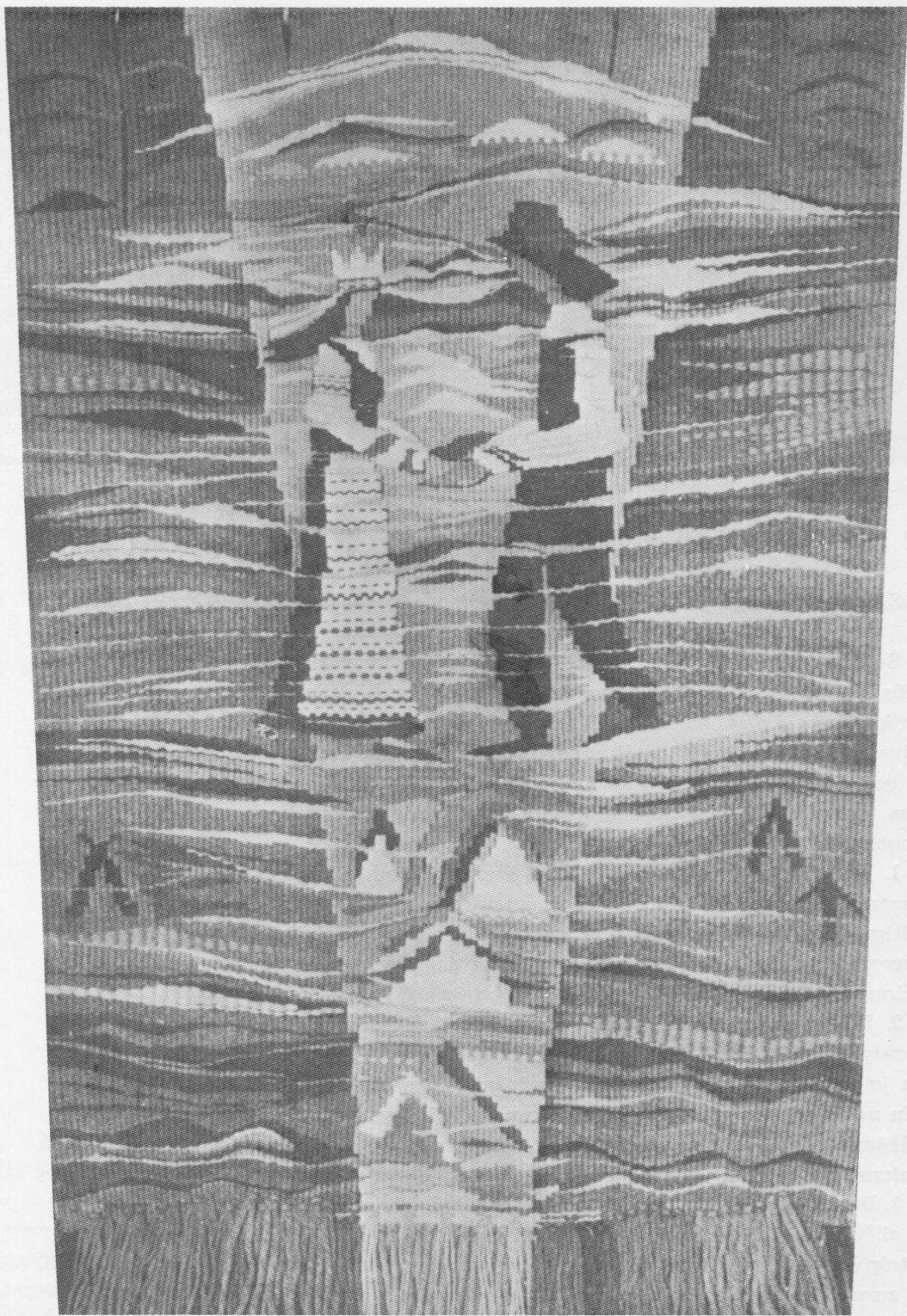
JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Švenčiant vasario šešioliktąją, gal ne vienam kyla klausimas: ar ši sukaktis mums turėtų suteikti daugiau džiaugsmo, ar liūdesio? Džiaugtis tikrai nėra ko. Taip sunkiai iškovota Lietuvos nepriklausomybė tęsėsi tik dvidešimt dvejus metus. Jau eina trisdešimt septintieji metai, kai mes jos vėl neturime. Tad gal liūdėti? Liūdesys visiškai nieko nepadės. Vasario šešioliktosios minėjimas mums turėtų būti ne džiaugsmo, ne liūdesio, bet susimąstymo diena. O mąstyti tikrai yra apie ką.

1. Pirmiausia visi turėtume aiškiai suprasti, kad mūsų laisvės ir nepriklausomybės atgavimu nesirūpina ir nesirūpins nė viena tauta pasaulyje, išskiriant mus, lietuvius. Lietuvius, gyvenančius ir čia, išeivijoje, ir ypač ten, Lietuvoje, kurie nepriklausomybės netekimą išgyvena daug sunkiau ir konkrečiau negu mes.

2. Esame labai maža tautelė, mūsų yra tiek nedaug. Daugelis žmonių pasaulyje visai nežino, kas ta Lietuva ir kur ji yra. O ir tie, kurie šiek tiek apie ją žino, ne ką nusimano apie jos istoriją. Dažniausiai mano, kad ji kažkokiu netaikumu Pirmojo pasaulinio karo pasekmių vystymusi netyčia atsirado ir vėl tuoj pradingo. Jos teisės į laisvą, nepriklausomą gyvenimą jiems nesuprantamos.

3. Dabartinė padėtis dar gali tęstis ilgai, tad, norint turėti nepriklausomybės vilčių, būtinai reikia dar ilgai išlikti lietuviais ir ten, ir čia. O tai nebūna jau taip lengva. Ten, Lietuvoje, okupantas stengiasi visus išblaškyti, sumaišyti ir surusinti. Čia, išeivijoje, pamažu, bet pastoviai veikia tas garsusis "katalas", kuris jau yra suvirinęs ir sulydęs į vieną masę tūkstančius ir mūsų, ir kitų tautybių ateivių.

A. Tamošaitienė

Tautinis šokis

4. Tad esame ne tik maža tautelė, bet ir dar suskaldyta į dvi dalis: vieni gyvena ten, kiti čia. Paprastai kiekvienas suskaldymas ar susiskaldymas silpnina, bet šiose aplinkybėse gal ir gerai, kad ne visi pasiliko ten vargo vargti, kad nemaža dalis pateko į laisvus kraštus, kur gali kitus supažindinti su mūsų tauta, su jos praeitimi, su liūdna dabartimi ir su aiškiomis teisėmis į nepriklausomą gyvenimą. Ten pasilikusieji to negali, tačiau jie veda pagrindinę rezistencinę kovą prieš okupantą ir jo kėslus. Ir jų, ir mūsų tikslai tie patys, nors kovos metodai dažnai skirtingi. Koks nors ryšys tarp jų ir mūsų yra būtinas. Turime vieni kitiems padėti, vieni kitus padrąsinti. Tai turėtų supras ti kiekvienas protingas lietuvis.

5. Deja, ne visi tai vienodai suprantame, dėl to skaldomės, ir šis skaldymasis mus ir mūsų kovą labai silpnina. Kai kurie kiekvie ną ryšį su ten gyvenančiais mūsų broliais ir sesėmis vadina bendradarbiavimu su oku pantu, nes tie ryšiai yra neįmanomi be rusų tarpininkavimo — viskas turi eiti per jų įstai gas. Bet tai savaime suprantama, kito kelio nėra. Juk kiekvienas laiškas ir kiekvienas siuntinys eina per jų įstai gas. Bet būtų nai vu sakyti, kad mes, siųsdami savo giminėms laiškus ar siuntinius, bendradarbiaujame su okupantu ir pripažįstame Lietuvos okupaci ją.

6. Turime džiaugtis, kad toji geležinė uždanga dabar yra bent šiek tiek praverta, kad galime susirašinėti, ten nuvykti ir susilaukti giminių bei pažįstamų iš ten. Tai nau dinga ir mums, ir jiems. Tik turėtume viso kiais būdais kovoti, kad toji uždanga būtų pradaryta dar plačiau, kad ne tik iš ten ga lėtų mus pasiekti įvairūs leidiniai, bet kad ir mes galėtume jiems nusiųsti savo spau dos, laikraščių ir knygų. Mes nebijome jų spaudos, persunktos komunistine propagan da, nes toji propaganda mums per daug ryš ki. Mūsų ideologijai ji negali pakenkti, gali tik ją sustiprinti. Bet jie mūsų spaudos bijosi, nes jaučia, kad prieš mūsų argumentus ne galės atsilaikyti jų melu ir apgaule pagrį sta ideologija. Taip pat ir nenoras įsileisti siuntinių, uždedant pasakiškus muitus, aiš

kiai rodo, kad jiems bus nepatogu meluoti apie "buržuazinio pasaulio skurdą", kai jų "rojuje" gyveną piliečiai nuolat iš ten gaus įvairių gėrybių.

7. Kitas reiškinys, kuris skaldo ir mūsų veiksnius, ir visuomenę, — tai aukų rinkimas vasario šešioliktosios proga. Jau tiek metų tęsiasi tie vaikiški ginčai, ir vis nepasi seka susitarti. Altos vadovai vis tvirtina, kad buvę susitarta, jog visi šia proga surink ti pinigai eina į jos kasą. Bendruomenės va dovai atsako, kad negalima varžyti žmo gaus laisvės — jis gali aukoti, kada nori ir kam nori. Žinoma, šio dėsniu paneigti nega lima — žmogus aukoja, kam nori ir kada nori, arba visai neaukoja. Kas gali čia jam įsakinėti? Tačiau, jeigu buvo kada nors su sitarta ir pasirašyta, kad vasario šešiolikto sios minėjimuose surinkti pinigai priklauso Altai, tai reikia to susitarimo laikytis. Ar toks susitarimas buvo padarytas, užprotoko luotas, pasirašytas? Jei taip, tai užtenka tik jį parodyti tiems, kurie nenori jo vykdyti. O jeigu tokio susitarimo nebuvo arba buvo kieno nors susitarta tik žodžiu, jeigu dabar tinė Bendruomenės vadovybė apie tokį susi tarimą nieko nežino, tai užtenka susėsti, su sitarti, pasirašyti ir vykdyti. Jeigu būtų nu tarta, kad visi pinigai eina vienai ar kitai institucijai, tai čia nebūtų jokio aukotojų prievartavimo, nes jeigu, pavyzdžiui, aš ne noriu šia proga aukoti Altai, tai rasiu kitą progą aukoti Bendruomenei ir pan. Tikrai kiekvienam atrodo šis reikalas toks papras tas, kad neverta dėl jo ginčytis, užtenka tik susitarti ir vykdyti. Esant dabartinei padė čiai, kai kurie visai nenori eiti į vasario še šioliktosios minėjimus, nenori aukoti, nes žino, kad tos aukos tik skaldys mūsų veiks nius ir visą mūsų veiklą. Iš tokio skaldymo si ir ginčų laimi tik mūsų priešai.

8. Pagaliau turime prisipažinti, kad dau gelis ginčų ir nesantaikų kyla tik iš mūsų užsispyrimo ir tuščių ambicijų, kurias esame lin kę vadinti principais.

Laikytis principų yra gražu ir garbinga. Bet laikymasis tų "principų", kurie yra ne kas kita kaip užsispyrimas ir užkietėjimas savo klaidinguose įsitikinimuose, neduoda

AMERIKOS SPAUDA BEI TELEVIZIJA IR GALIMYBĖS LIETUVIAMS

(Tęsinys iš praėjusio numerio)

BRUNO MARKAITIS, S.J.

Nereikia ilgai įrodinėti, kad televizija Amerikoje, neužmirštant visur esančio tranzistorinio radijo, kurį turi kiekvienas vaikas, yra kur kas svarbesnis ir įtakingesnis veiksnys, negu spauda. Tačiau televizija (ir radijas) esmingiau priklauso nuo skelbimų bei reklamos, negu spauda. Pirmiausia, televizija gali turėti daug funkcijų. Ji gali informuoti, mokyti, o taip pat tendencingai skleisti mažiau teisingas idėjas ir nuomones. Tačiau iš esmės televizija yra pramoginis veiksnys. Nežiūrint to, kad ji mums pateikia vietines, tautines ir tarptautines žinias, kad ji dažnai mus informuoja įvairiausiose srityse nuo branduolinės energijos iki vandens chlorinavimo, nuo Amerikos revoliucijos kovose prieš Anglijos karalių iki aplinkos ir oro švarinimo didmiesčiuose, daugiausia laiko mes visi — jauni ir vyresnieji — prie televizijos praleidžiame ne mokydamiesi, bet pramogaudami, atseit, žiūrėdami progra-

nei garbės, nei kam nors naudos. Nesilaikyti tokių "principų" nebūtų jokia yda, o tikra dorybė. O jeigu jau kam labai sunku jų atsisakyti, tai bent nereikia stengtis jų primesti kitiems — geriau pasilaikyti tik sau.

Mūsų broliai, gyvenantieji Lietuvoje, okupanto ir jo agentų visai spaudžiami ir persekiojami, vis tiek sugeba vesti sunkią, bet labai svarbią rezistencinę kovą, kaip aiškiai matome iš kronikų. Jau ne kartą teko iš jų išgirsti, kaip jiems yra nesuprantama ir skaudu, kad mes, gyvenantieji laisvuose kraštuose, nemokame vienas su kitu gyventi, nesugebame sutartinai veikti, kovojame ne prieš visų bendrą priešą, o tik vieni prieš kitus. Tad vasario šešioliktosios proga reiktų labai rimtai pamąstyti, suprasti savo klaidas, nebijoti prie jų prisipažinti ir drastiškai pakeisti savo veiklos bei kovos metodus — tą energiją, kurią eikvojame, kovodami vieni prieš kitus, nukreipti į mūsų visų priešą, rusų okupantą.

mų, kurios skirtos poilsiui, atsipalaidavimui, užsimiršimui, o taip pat mūsų smalsumo patenkinimui arba aštresnių išpūdžių pergyvenimui.

Kadangi televizija pagrindinai priklauso nuo skelbimų, nuo reklamų, tai beveik visas jos funkcijas skatina, palaiko ir duoda pastovumą pinigų ir pelno veiksniai. Todėl ne pati televizija, kaip komunikacijos priemonė, siekia milijoninių žiūrovų, bet biznio pasaulis investuoja milijonus milijonų dolerių, turėdamas vieną tikslą — pasirūpinti milijonus klientų savo prekei įpiršti ir parduoti. Jam pirmiausia svarbu pelnas. Jis nesisidomi nei kultūros kėlimu, nei estetikos puoselėjimu, nei meninių bei moralinių vertybių skleidimu bei ugdymu. Biznio pasaulis suinteresuotas tik tuo, kas didina pelną, ir kovoja prieš tai, kas pelną mažina.

Šio biznieriško tikslo įtakoje Amerikoje išsivystė galingos ir pelningos reklamavimo technikos institucijos (advertising agencies). Jų tikslas — atrasti būdą ir kelius, kaip išreklamuoti kliento biznį televizijoje, nepamirštant radijo ir spaudos, siekiant milijoninės publikos. Todėl tokios prekybos ir pramonės bendrovės, kaip General Motors, Coca Cola, Pepsi Cola, General Electric, Bell Telephone su visomis subdivizijomis, International Telephone and Telegraph, Du Pont ir t.t., yra suinteresuotos pirkėjų rinka, viršijančia 40 milijonų žiūrovų. Dėl to reklamavimo agentūros, kurioms yra duotas šis uždavinys, ieško televizijai programos, kuri pritrauktų ne rinktinę publiką, bet plačiąsias mases, suinteresuotas ne kultūra bei menais, o greičiau filmu arba koku nors populiariu sportu: futbolu, beisbolu, krepšiniu ir pan.

Štai kodėl daugelis televizijų programų yra tas dviašmenis kardas: viena jo pusė yra biznio pasaulis, kuris negali išlikti gyvas ir sveikas be pelno, o antra pusė yra krašto pilietis, kuris, investavęs savo kapitalą kurioje nors bendrovėje ar korporacijoje,

je, geidžia kuo didesnės dalies pelno pasiskirstyme.

Televizija viršija spaudą savo placiašakiu, visą pasaulį apimančiu tinklu. Komunikacinių satelitų pagalba jos vaizdinė kalba yra nesunkiai suprantama ir tarptautinei publikai. O čia, Amerikoje, ji prieinama beveik kiekvienai šeimai, kiekvieniems namams. Didieji televizijos tinklai, kaip ABC, NBC ir CBC, per vietines nepriklausomas ar afilijuotas televizijos stotis be vargo pasiekia beveik visus Amerikos piliečius, nes kiekviena programa turi savo publiką pagal amžių, išsilavinimą, skonį, interesus ir pažiūras. Ar tai bus religija, ar sportas, politika ar muzika, Villa Allegre, Captain Kangaroo ar Columbo, Kojak ir Streets of San Francisco, Name of the Game, Hollywood Squares ar John Carson Show — visos tos programos, neužmirštant filmų vidurnakčio valandomis, turi savo gana ištikimą publiką. Todėl vidurkio žmogus Amerikoje kas savaitę praleidžia prie televizijos ne mažiau 20 valandų. O didelis vaikų skaičius, kuriems tėvai nesugeba nustatyti nei laiko ribos, nei programų atrankos, prasėdi prie televizijos aparato nuo 30 iki 60 valandų per savaitę.

Visa tai sako, kad televizija yra besotis monstras, milžiniška malimo mašina, kuriai nuolat reikia maisto, medžiagos, įvairiausių programų. Čia kiekviena sekundė yra brangi ir svarbi. Ir niekur taip tiksliai netinka nudėvėtas posakis, kad laikas yra pinigai, kaip televizijoje, nes svarbiosios valandinės programos vakarais nuo 6 iki 10 valandos gali kainuoti nuo 300.000 iki pusantro milijono dolerių.

Kalbėdami apie televiziją ir jos įvairiausias programas, turime suprasti du dalykus. Pirmas — kadangi televizijos (ir radijo) stotis turi gauti federalinės valdžios leidimą per FCC ir jį reguliariai atnaujinti, tai ji gali veikti pagal FCC nustatytas direktyvas ir sąlygas. Viena tų sąlygų yra ta, kad kiekviena televizijos (ir radijo) stotis turi paskirti tam tikrą valandų skaičių savaitėje visuomenės naudai (for public service). Dėl to yra visa eilė neapmokamų programų, kurios

yra prieinamos įvairioms organizacijoms ir pavieniams asmenims, turintiems tam tikras kvalifikacijas, k.a., įdomią asmenybę, pasižymėjimą profesijoje, išskirtinę laimėjimą, pasisekimą ar premiją ir t.t. Antras dalykas — televizijos programoje, kokia ji bebūtų, svarbiausias žmogus yra vadinamas *produceris*. Nuo jo priklauso programos turinys, programos atlikėjai ir režisierius. Pastarojo kompetencija apima meninę ir technikinę programos apipavidalinimą.

Trupučiuką ilgiau sustojant ties bendrajai visuomenei skirtomis neapmokamomis programomis, reikėtų paminėti kai kuriuos žinotinus dalykus. Pirmiausia, šios programos dažnai būna svetimi vaikai pamotei. Jei programa išplaukia iš paties tautinio televizijos tinklo, sakykime CBS, jos biudžetas bus šiek tiek didesnis, bet jis nėra iš tolo nesusilygins su milžiniškomis sumomis, kurias pakloja multimilijonierius sponsorius. Tuo tarpu vietinės stotys, net ir afilijuotos tautiniam tinklui, 500 dolerių pusvalandinei programai laiko labai dideliu biudžetu. Suprantama, kodėl šios rūšies programos dažnai būna diskusijos įvairiausiomis temomis. Jose paprastai nėra veiksmo, nėra muzikos, nėra profesionalų aktorių. Čia daugiausia žmonės, kurie turi ką nors įdomaus ar aktualaus pasakyti tam tikrai visuomenės daliai, dažniausiai negausiai. Jei, sakykime, programos dalyvis *What's My Line* programoje gauna 1.000 dol. už pusę valandos, tai asmuo, dalyvaujantis "public service" programoje, turės pasitenkinti rankos paspaudimu.

Nežiūrint to, kad šios rūšies programos yra neapmokamos, riboto biudžeto, ankstyvomis ir nepatogiomis valandomis, dažniausiai ankstų sekmadienio rytą, vis dėlto jos yra labai įvairios ir tokiu būdu teikia plačias galimybes individui, kuris turi ką pasakyti ir pademonstruoti.

Dar vienas minėtinas dalykas. "Public service" programoms dažniausiai vadovauja jauni žmonės. Nuo producerio, režisieriaus iki programos vadovo ir televizijos kameros operatoriaus — visi jie bus tarp 20 ir 30 metų. Atrodo, kad jie čia gauna patyrimo, įgyja stažą, parodo savo tikruosius sugebėjimus

ir šiek tiek vėliau pereina į apmokamas programas komercinėje televizijoje.

BENDROS IŠVADOS

Labai trumpai ir bendrais bruožais palietę Amerikos spaudos bei televizijos struktūrą, turime klausti, ar tos galingosios komunikacijos priemonės yra prieinamos Amerikos lietuviams. Jei taip, tai kokių būdu? Vadinasi, mus pasitinka du nepaprastos svarbos klausimai: galimybė ir būdas. Į abu klausimus galime atsakyti teigiamai, prijungdami reikiamas sąlygas ir kvalifikacijas. Kitais žodžiais — yra ir galimybė, ir būdas.

Kiekvienas Amerikos dienraštis, siekdamas kuo platesnės cirkuliacijos, geidžia prieiti prie kiekvienos gyventojų grupės, nes tik toks nusistatymas yra realus ir bizniškai priimtinas. Tokiu būdu laikraščio sekcijose ir puslapiuose yra vietos, skirtos ne reporteriams, korespondentams, kolumnistams, net ir ne reguliariems bendradarbiams, bet kiekvienam asmeniui, kuris valdo minties slinktį, žodį, plunksną ir gali rašyti bet kuriuo klausimu autoritetingai ir kompetentingai.

Ne paslaptis, kad paskutinis dešimtmetis Amerikoje buvo ir tebėra etninio atgimimo ir mažumų politikos bei ekonominės jėgos sustiprėjimo laikotarpis. Etniniai klausimai, mažumų problemos nuolat nagrinėjamos laikraščių skiltyse. Bent teorijoje prie to nagrinėjimo galime prisidėti ir mes. Ir čia aš nekalbu apie skaitytojų laiškus redakcijai, kuriuos randame beveik visuose dienraščiuose ir žurnaluose, bet apie straipsnius, kurie išsamiau ir daiktingiau nagrinėja aktualius klausimus bei specifines problemas, bent vienu kampu ar šonu paliečiančias daugumą skaitytojų. Savaimė suprantama, kad per daug specialūs straipsniai, skirti labai ribotai publikai, vargiai bus spausdinami.

Daugeliui kyla klausimas, ar mes pajėgume Amerikos spaudoje įdėti straipsnių, nagrinėjančių komunizmą, kaip didįjį laisvės ir nepriklausomybės priešą, ir diskusines temas, surištas su išsilaisvinimu ir nepriklausomu politiniu gyvenimu naujojoje

Lietuvoje bei naujajame Pabaltijyje. Atsakymas nėra labai padrasinantis. Ir štai kodėl. Didžioji reporterių ir žurnalistų masė, kuri prirašo Amerikos laikraščių puslapius, yra jauni žmonės, tarp 25 ir 40 metų. Vadinasi, daugelis jų, baigiantis II-jam pasauliniam karui, buvo dar negimę arba turėjo 5-10 metų. Jiems komunizmas yra ne tiek istorija, kiek nežinoma ir neįdomi praeitis. Šie jauni žmonės dažnai yra išėję iš žurnalistikos mokyklų, kuriose vyravo kairiojo liberalizmo pažiūros ir įtaka. Komunizmas jiems buvo pateiktas, kaip viena iš daugelio politinių ir ekonominių sistemų. Tačiau jokių būdu ne kaip siaubas, kaip žmogaus įgimtų teisių ir laisvių priešas. Net ir tie, kurie yra užaugę pasakiškoje Amerikos laisvėje bei sauvaliavime ir turėjo progos praleisti kelias savaites Sovietų Sąjungoje, nesugeba pamatyti nuogos tikrovės, nes jos nieieško ir, kas svarbiausia, nežino, kad ji egzistuoja. Tipingas pavyzdys buvo Peggy Fleming, buvusi dailiojo čiuožimo pasaulio čempionė. Ji su savo trupe gastroliavo Sovietų Sąjungoje. Iš tos kelionės išpūdžių ir įvykių buvo padarytas valandos filmas televizijai. Kiekvieną kartą, kai ji atverdavo burną komentarui apie Sovietų Sąjungą, jos rinktinis žodis būdavo "fantastic".

Vienintelis kelias pasakyti ką nors teisingo ir tikroviškesnio apie Sovietų Sąjungą yra laiškas redaktoriui kokia nors ypatinga proga. Negalima užtikrinti, kad kiekvienas laiškas bus išspausdintas. Tačiau ne vienam yra pasisekę ir tai ne vieną kartą. Žinoma, paprastai nėra vietos išsitiesti ir tenka pasitenkinti keliais sakiniais bei paraграфais. Daug kas, ypač tie, kuriems reikėtų, tų laiškų neskaito. Žinoma, ne čia problema. Ji glūdi kur kitur, būtent, didžiosios amerikiečių daugumos nepajėgime suprasti kito krašto, o ypač rusiškojo komunizmo.

Vadinasi, mums lieka netiesioginis kelias, disciplinuotai vengiant propagandinio stiliaus ir užgaulių žodžių, dėstant faktus, cituojant statistikas, primenant istoriją, darant stiprią logiką paremtus palyginimus tarp praeities ir dabarties.

Sakykime, kad mes turime puikių, įdo-

mių straipsnių, kuriais susižavėtų ne vienas Amerikos laikraščio redaktorius. Kas darytina? Šioje vietoje prieiname prie pačios mūsų problemos širdies, kaip prieiti prie Amerikos spaudos ir televizijos?

Problema yra ta, kad norintiems prieiti prie spaudos bei televizijos (ir radijo) yra reikalingas tarpininkas. Vadinasi, išskyrus laiškus redaktoriui ir atsakymus televizijos vedamiesiems bei asmeniškų pasisiūlymų dalyvauti kai kuriose programose, k.a., *What's My Line*, *Let's Make a Deal*, *The Name of the Game* ir pan., kur paprastai nėra progos pasisakyti bet kokia reikšminga tema, nekalbant jau apie politiką, ypač tarptautinę, mums reikia arba asmens, arba agentūros, kuri padėtų išspausdinti kvalifikuotus straipsnius arba pasirodytų kai kuriose televizijos (ir radijo) programose.

Kas tas tarpininkas galėtų būti? Gal, sakyme, informacijos centras? Savo laiku *Alta* turėjo tokią įstaigą Niujorke, kuri vadinosi *Lietuvių Amerikiečių Informacijos Centru*. Kiek prisimenu, daugiau kaip prieš 10 metų tas centras buvo uždarytas. Ne čia vieta pasisakyti, kas buvo kaltas, kad tokia vertinga, nors ir nedidelė institucija nustojo egzistavusi. Juk ne tik keista, bet ir nesuprantama, kodėl mes iki šios dienos neturime nė vieno padoraus lietuvių informacijos centro, kuris reguliariai, kompetentingai, patikimai teiktų žinias apie Lietuvą Amerikos dienraščiams, televizijos stotims; kuris turėtų tikslias ir paskutiniausias kartotekas apie lietuvių politiką, bažnytiniam ir religiniam gyvenimui, mokslui, profesijose, menuose, filmuose, teatre, sporte; kuris turėtų autoritetingos literatūros apie Lietuvos valstybę, istoriją, tautosaką, apie praeitį ir dabartį. Šaukštai po pietų šaukti, kada bet kokia enciklopedija, ypač *Encyclopedia Britannica*, spausdina sovietinę medžiagą apie Lietuvą. O ką ji darys, jei nėra žinomo ir autoritetingo lietuvių informacijos centro? Būta balsų, kad tokį informacijos centrą įsteigs atsakingi *Lietuvių Bendruomenės* vadovai. Kažkas minėjo, jog tokią įstaigą *Vlikas* įkūręs Niujorke. Jei tai būtų tiesa, tai tas informacijos centras dirba nepaprastai

tyliai kad jo veiklos bei darbo rezultatų nesijaučia nei *Vidurinėje Amerikoje*, nei *Pietuose*, nei *Vakaruose*. Taip pat abejoju, jei tas centras veikia, kad kas apie jį plačiau žinotų užsienyje.

Galimas dalykas, kad gerai suorganizuotas, stipriai kompetentingas bei autoritetingas ir plačiai pagarsintas lietuvių informacijos centras mums galėtų padėti prieiti prie spaudos ir televizijos. Galimas dalykas, bet ne tikras. Mat, prieš keliolika metų Amerikoje plačiai išsigalėjo naujas ryšininkas tarp visuomenės, įvairių jos organizacijų, institucijų ir komunikacijos priemonių, atseit, tarp visuomenės ir spaudos bei televizijos. Šis ryšininkas, kaip ir kiekviena kita nauja idėja Amerikoje, kuri bet koku būdu gali patarnauti kitam žmogui, tuojau tapo bizniu. Aš kalbu ne apie ką kita, kaip apie *Public Relations*. Tai mėginčiau versti į lietuvių kalbą — *Viešieji ar Visuomeniniai Santykiai*. Šiandien *Public Relations* įstaigų ir agentų yra kiekvienoje gyvenimo srityje, pradedant valdžia, politika, mokslo ir biznio institucijomis, ir baigiant pačia spauda bei televizija. Kaip universitetai ir biznio korporacijos, taip ir televizijų stotys bei dienraščių redakcijos turi savo *Viešųjų bei Visuomeninių Santykių* departamentus, tarnautojus bei agentus. Tarp kitko tai yra įdomus ir gerai apmokamas darbas.

Šiandien *Public Relations* yra ne tik ryšininkas, bet ir ypatinga žurnalistikos sritis, kuri jau dėstoma įvairiose žurnalistikos mokyklose. Žinoma, mums svarbu *Public Relations* vaidmuo, kaip ryšininko. Mat, juo naudojasi visi. Ir jis yra, galėtume sakyti, beveik vienintelis kelias prieiti prie spaudos ir televizijos. Kito būdo nėra. Žmogus gali išmokyti garsintis ir pūsti į savo dūdą. Tai dažnai galime pastebėti lietuvių spaudoje, kuri savo medžiagos pastoviau ir metodiškiau neorganizuoja. Todėl dažniausiai be didesnio kritiškumo deda žinias ir korespondencijas, kur atskiri individai save giria, sau per petį ploja ir garsinasi. Tokie dalykai nei Amerikos spaudoje, nei televizijoje nėra galimi.

Antra vertus, turint gerą *Public Relations*

agentą ir, savaime suprantama, kokias nors kvalifikacijas, galima gana daug pasiekti. Geri ir išradingi *Public Relations* agentai sugeba sugalvoti būdą, kaip kokią nors kad ir visai nereikšmingą faktą pateikti spaudai labai sensacingai, kaip parodyti savo klientą svarbiose televizijos programose ir pan. Daugelis pramoginio pasaulio asmenų mielai pasinaudoja keisčiausiais ir sensacingiausiais savo agentų sugalvotais triukais, kad tik jų vardas būtų linksnuojamas laikraščių skiltyse, kad tik jų veidas žvelgtų į skaitytojus nuo įvairių žurnalų viršelių, kad tik jie turėtų progos pasirodyti televizijos programose.

Kaipgi mūsų atveju? Kalbant apie principą ir pagrindinę gairę, mums taip pat būtų svarbu turėti *Public Relations* agentą. Kaip tai padaryti, kas jam algą mokėtų, ar jis būtų pastovi institucija, ar tik samdomas vienai dienai savaitėje — tai jau kitas klausimas. Kad jis reikalingas, tai nėra kalbos. Mat, geras ir efektingas agentas turi nepaprastai daug pažinčių spaudos, televizijos ir radijo žmonių pasaulyje. Tik jis gali įpiršti mus laikraščio redaktoriui ar televizijos bei radijo programos produceriui.

Jau anksčiau esu minėjęs, kad nei komunizmas, nei mūsų laisvės ir nepriklausomybės atgavimo klausimai nėra įdomūs didžiajai amerikiečių daugumai, ypač tiems asmenims, kurie daro sprendimus. Tačiau įvairiausios televizijos ir radijo programos nuolat reikalingos naujų ir įdomių svečių. Mes gi turime daug lietuvių Amerikoje, kurie yra nemaža pasiekę pramonėje, prekyboje, menuose, moksle. Daugumas jų laisvai kalba angliškai. Daugelis yra patrauklios asmenybės. Kodėl gi nesupažindinti su jais plačiosios arba bent vietinės Amerikos publikos? Žinoma, dalyvaudami televizijos ir radijo įvairiose programose, jie negalės tiesiogiai paliesti mums rūpimų klausimų ir problemų, tačiau jiems bus nemaža progų apie tai pakalbėti netiesiogiai, pradedant savo kilme, lietuvių kultūros palikimu, įvairių istorinių faktų paminėjimu ir baigiant dabartine Lietuvos padėtimi. Dažnai toks netiesioginis, kondensuotas ir psichologinis priėjimas yra

daug vaisingesnis už ilgus dėstymus ir išvedžiojimus.

Tad galimybių yra, bet prie jų reikia artintis dabartyje ir pagal jos reikalavimus. Mes galime prisistatyti, kaip mažumų ir etninių grupių atstovai, tačiau eilinis amerikietis nustebės, jei mes po 25 metų Amerikoje ir tapę šio krašto piliečiais, save vadinsime užsieniečiais.

Mums svarbu prabilti į Amerikos visuomenę per spaudą, televiziją, radiją. Mūsų kelias yra šio krašto piliečio kelias, kuriuo jis eina į spaudą ir televiziją. Pagaliau turime pasimokyti. Jau pats laikas nustoti kalbėti sau — reikia prabilti kitiems.

GYVENIMO MOZAIKA

JUOZAS PRUNSKIS

BŪTINAI REIKIA MEILĖS

Nuostabų gyvenimo faktą žurnalui "Guidposts" papasakojo Allendale, Mich., gyvenanti Conni Coffey. Ji būtinai norėjo įdukrinti kūdikį. Teko daug kartų lankyti įstaigas, pasirašinėti įvairius dokumentus, kol pagaliau vieną sausio mėnesio dieną į O'Hare aerodromą atskraidino jų šeimai naują dukterį iš Korėjos. Jų šeima jau turėjo du vaikučius 5 ir 2 m., bet dėl vadinamojo RH faktoriaus jie daugiau vaikų negalėjo turėti, o būtinai norėjo. Įsūnijimo įstaigos pirmenybę teikė bevaikėms poroms, taigi jiems teko sutikti su gavimu mergytės iš Azijos, ir tai ne visai sveikos. Mergytė buvo našlaitė. Jos laukė keletą mėnesių. Ji buvo susirgusi tymais, vidurių liga ir buvo padėta į našlaityno ligoninę. Coffey šeima uoliai meldėsi, kad tik ji pasveikusi atvyktų.

Kai mergytė buvo atskraidinta, ir naujoji motina paėmė ją ant rankų, mažytė nė akių nepravėrė. Conni buvo atsivežusi paruošto pieno, bet mergytė suko galvytę į šalį, visai nepaliesdama. Namuose rado, kad mergytės temperatūra buvo pakilusi iki 103, ir vis tiek ji nieko negėrė. Ji jau buvo septynių mėnesių, o jos laikymasis buvo daugiau lyg septynių savaitių. Nugabeno pas vai-

kų specialistą. Šis ilgai tikrino, kol pasakė, kad jos karštis yra dėl ausies uždegimo. Be to — jos sveikata pašlijusi dėl nesimaitinimo. Liepė būtinai priversti valgyti. Tai buvo šeimai labai sunkus uždavinys. Mergytė tris dienas pragulėjo su karščiu, neatmerkdamą akučių. Vėl nugabeno pas daktarą. Šis pasakė, kad, jeigu ji gyvens, ji gali būti viena ausimi visai kurčia.

Naujieji tėvai ėmė dar su didesniu rūpesčiu ją globoti, dar karščiau melstis. Ir čia Conni prisiminė, kaip išsūnijimo įstaigos tar-nautojas buvo pasakęs, kad tėvų nustoje korėjiečiai vaikai sugniuždavo, netekę motinos meilės. Kai kurie kūdikiai, likę našlaičiais, tiesiog lyg nusprendavo mirti. Jie nustojo valgyti, nutraukdavo ryšį su svetimais žmonėmis.

Naujoji įdukrintosios motina, užgulusi ant lopšelio, mažytei kalbėjo, kaip ją myli. Paėmusi ant rankų liuliavo, o mergytės kūnelis traukydavosi spazmais, ir ji bandė išsiveržti iš apkabinimų. Conni pakaitomis su vyru ją nešiojo. Pasikvietė ir savo tėvus, kurie taip pat įsijungė į nuolatinės meilės reiškimus, mažytę nešiodami ant rankų.

Po dviejų savačių mergytės svoris kiek paaugo, jau kartkartėmis prasiverdavo jos akutės, bet buvo sunku pasakyti, ar ji ką mato. Conni pastebėjo, kad, ją maudant, jos akutės nukrypdavo į jų kūdikio nuotrauką. Bežiūrėdama į ją, mažytė pradėjo šypsotis. Paskiau jau ji su šypsena sutikdavo ir savo naująjį broliuką, kuris, rankutę ištiesęs, ją glostydavo, ir jos šypsena dar labiau darėsi ryškesnė. Kai ji ėmė šypsotis ir žvelgdama į savo naują motiną, Conni širdis, kaip ji sakosi, meile suliepsnojo. Jau mažytė pradėjo ištarti: mama, tėtė. Daktaras vėliau šeimai pasakė:

— Kai pirmą kartą pamačiau šį kūdikį, maniau, kad neišgyvens nė dviejų savačių. Sunku suprasti, kas įvyko.

Bet naujoji motina suprato — nulėmė maldomis ir švelnumu išsiliejanti jų meilė.

FILMU AKTORĖ PASAKOJASI

Joan Fontaine prieš eilę metų laimėjo vadinamąjį Academie Award už filmą "Suspi-

cion". Neseniai ji spaudai pasipasakojo kai kuriuos savo vidinius išgyvenimus. Jos kūdikystė buvo skausminga: pirmus pustrėčių metų ji praleido sutvarstyta dėl ją kankinusios egzemos. Ji buvo gimusi Tokio mieste, kur imperatoriškame universitete profesoriaus jos tėvas. Bet jos tėvų vedybos nebuvo laimingos, ir ji su motina atsikėlė į Saratogą, Kalifornijoje. Čia egzema išgydyti buvo palankesnis klimatas, bet ją užpuolė vidaus ligos. Dėl jų ji buvo izoliuota nuo kitų vaikų.

Vieną dieną motinos draugė pašaukė aktorė May Robson, sakydama, kad jie ieško mažos mergytės. Ir taip buvo įtraukta pirmą jos sesutė, o paskiau ir ji pati. Liguistajai vaidinimas pareikalaudavo daug įtampos. Nors ji scenon išeidavo su temperatūra, bet įstengė būti energinga, užmiršti viską, išskyrus savo vaidmenį.

Filmų karjeroje ją lydėjo pasisėkimas, bet ji vis jautė kažkokį tuštumą, kurio neužpildė nė jos vedybos. Per anksti nustojusi tėvo meilės, ji tikėjosi, kad tą trūkumą užpildys vyras, bet neužpildė nė jis, nes ji ilgėjosi savo gyvenimo centro, tobulo ištikimumo, tobulos meilės, ko joks žmogus negali duoti.

Netoli jų namų Niujorke buvo bažnyčia. Ji pradėjo lankyti pamaldas. Po keleto mėnesių pasiprašė kunigą, kad ją pakrikštytų. Mažame draugų būrelyje įvyko jos krikštas, apie ką ji taip kalbėjo:

— Pagaliau aš suvokiau, kad atradau vietą, kuriai aš priklausau. Krikštas yra malonės antplūdis, o malonė pakeičia žmones. Ar pakeitė ir mane? Manau, kad taip. Jei anksčiau buvau linkusi teisti ir reikalauti per daug, dabar jaučiau simpatiją kitiems, turėjau daugiau tolerancijos, daugiau supratimo. Manieji draugai atrodė brangesni ir artimesni, o jie sakė, kad ir aš jiems tapau artimesnė ir brangesnė. Jaučiuosi stipresnė ir nesidairau į kitus žmones, kad galėčiau atsiremti. Aš priklausau Bažnyčiai, o Bažnyčia priklauso man. Jaučiuosi supama meilės ir džiaugsmo. Kartais aš stebiuosi, kodėl man užėmė tiek daug laiko tai atrasti. Tada prisimenu tą nuostabų palyginimą apie

darbininkus vynuogyne ir atsimenu, kad Dievo akyse nėra nei anksti, nei vėlai. Pagal tą palyginimą, kiekvienas darbininkas gavo tą patį atlyginimą, nepaisant, kada jis pradėjo darbą. Man atlyginimas buvo toji dovana žinoti, kam aš priklausau. . .

VIENOS MERGAITĖS PROBLEMA

Vienu metu laikraštis "The Hollywood Reporter" įdėjo skelbimą, kad ieškoma mergaitė, panaši į Marilyn Monroe. Ji vaidintų, sukanč filmą iš tos aktorės gyvenimo. Filmo vardas: "Goodbye, Norma Jean". Hollywoodas ieškojo mergaitės, kuri būtų panaši į tą filmų žvaigždę, kai ji dar vadinosi Norma Jean. Kandidatė, stodama į konkursą, gaus 100 dol. boną. Jei ir nelaimėtų pagrindinės rolės, buvo vilties gauti antrinę. Tuo susidomėjo Kalifornijoje gyvenanti Aleksandra Pedersen, kuriai ir kiti sakė, kad ji panaši į Marilyn Monroe. Pedersenaitėi, žinodusi, kad Monroe turėjo nelaimingą jaunystę, buvo tikras noras vaidinti ją, tikintis, kad iš to išeis koks perspėjimas ir kitoms mergaitėms.

Aleksandra tada buvo 20 m. amžiaus. Visą laiką ji norėjo būti aktorė. Per eilę metų studijavo dramą. Vaidindavo beveik kiekviename aukštesniojoje mokykloje ir kolegijoje statomam veikale. Paskutiniu metu jų šeima buvo atsikėlusi į Saratogą, Calif., ir ji turėjo pažės tarnybą ABC televizijoje. Jos tėvas buvo erdvių skridimų inžinierius, o motina — gail. sesers padėjėja. Motina jos užmojų lydėjo savo malda. Aleksandra įsiregistravo į konkursą ir iki nustatytos datos ėmė giliai išiskaityti į Marilyn Monroe gyvenimą.

1974 m. gruodžio 28 d. ji išsiskubino į Hollywood Paladium, kur turėjo vykti konkursas. Kandidačių buvo 54. Labai susijaudinusi, ji drauge su kitomis paradavo prieš teisėjus, kurių tarpe buvo filmo kūrėjas, filmo skripto rašytojas, fotografas, kuris ir Marilyn Monroe buvo filmavęs. Buvo daugybė laikraščių fotografų ir filmuotojų iš televizijų. Po kiek laiko, teisėjai paskelbė 10 geriausiųjų vardus. Tarp jų buvo ir Aleksandra. Teisėjai kiekvieną jų klausė, ką ypatingo galėtų pasakyti apie Marilyn Monroe.

Aleksandra pasakė: "Viskas, ko ji norėjo — kad žmonės ją mylėtų dėl jos pačios, bet nematau, kad ji tokios meilės kada nors susilaukė".

Paskiau beliko tik trys labiausiai įvertintos. Tarp jų ir Aleksandra. Konkursas pasibaigė pranešimu, kad ji išėjo laimėtoja iš 54 kandidačių. Ji prapliupo ašaroti. Tik švėtėjo fotografų šviesos, o reporteriai apspito ją klausinėti. Tą vakarą jos nuotrauka buvo visuose Kalifornijos laikraščiuose ir visose televizijos programose. Mergaitė buvo be galo susijaudinusi. Juk tai buvo jos ilgamečių svajonių išsipildymas, atsakymas į jos maldas.

Sekančią savaitę ji buvo pakviesta pasiimti filmo skriptą. Buvo pilka, vėjuota diena, bet jos širdy saulė švietė. Parsinešė namo sunkų paketą. Pasidarė šilto šokoladinio gėrimo ir, susirangiusi savo lovoje, ėmė skaityti. Kiekvienas puslapis ją intrigavo. Bet ji pasiekė vietą, kur vaizduojama, kaip Norma Jean buvo patekusi augintinė į kitų namus, kaip ją išprievartavo patėvio draugas. Juo toliau skaitė, juo jos rūpestis augo. Filmą buvo pilnas sekso, kartojosi daugiau prievartavimų, nuogumo, nešvankių posakių.

Baigusi skaityti skriptą, ji susmuko prie lovos krašto, nuleidusi žemyn galvą. Jos šokolado gėrimas atšalo neliestas. Ji ėmė save klausti:

— Argi aš turėsiu mokėti tokią kainą, kad įeičiau į filmus? Tai per daug žema. Bet tada mano viduje atsirado balsas, — pasakoja ji, — besiginčijęs su manimi. Nepaisant koks skriptas, bet tai juk man didžioji galimybė. Kai ši neskani rolė pasibaigs, aš turėsiu palankias sąlygas ieškoti geresnių vaidmenų. Juk tai pagaliau tik filmas. Dabarties pasauly, atrodo, žmonės tokius filmus nori matyti. Tai kam man purkštauti? Kiek dar man kitų galimybių galės atsirasti!

Bet kai aš taip toliau sėdėjau, — pasakoja ji, — kitos scenos man pradėjo rodytis: nešvarūs filmo vaizdai su vizijomis mano pačios šeimos, besimeldžiančios prie stalo, bebūnančios kino teatre, kai tėtis ir mama laikosi rankomis; prisiminiau ir motiną, kuri

IŠ DVIRATININKO KELIONIŲ (II)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

IŠ ČIKAGOS I PROVINCIJĄ

Atostogų man buvo skirta rugpiūčio mėnesį. Grįžęs iš Dainavos, kur liepos antrąją pusę kapelionavau stovyklaujantiems lietuviams, kitos dienos rytą susikabinau ant dviračio kelionei reikalingus daiktus ir išvykau. Tų daiktų susidaro keletas ryšulių: palpinė, miegmaišis, čiužinys, tualetų reikmenys, maistas, fotografavimo prietaisai, baltiniai ir drabužiai, neskaitant gerokos krūvelės mažesnių daiktų — kišeninės lemputės, peilio, taisymo įrankių, pirmosios pagalbos dėžutės, uodų purškalo, virvės ir kabliukų džiovinti drabužiams, pluošto žemėlapių. Bet, truputį pakombinavus, viskas gražiai ant dviračio sutelpa.

Kas galima, buvau dar prieš stovyklą susipakavęs, kad galėčiau negaišdamas leisti į priekį ir nepavėlavęs grįžti namo. Dviratininkui laikas brangus, nes važiavimą daug kas trukdo, jei pakeliui pasitaiko, svarbiausia šie trys: kalnai, lietūs ir priešingi vėjai. O kelio laukė daugiau kaip 2.000 mylių — per 3.000 kilometrų. Buvau pasirinkęs vykti į Juodąsias Kalvas, *Black*

ligoninėje, man sergant, prisilenkusi šnabždėjo: "Dievas tave išgydys, brangute".

— Ir taip palaipsniui, kai aš ten sėdėjau, — tęsia savo pasakojimą laikrašty "Guidposts" Aleksandra Pedersen, — mano mintys išryškėjo. Žinojau, kad tos kontrastingos scenos negali maišytis mano gyvenime. Nedaug miegojau tą naktį. Rytą nuėjau atgal į "Goodbye, Norma Jean" studiją ir pasakiau, kad negaliu imti to vaidmens. Atidaviau jų duotą boną ir sugrįžau į savo pažės tarnybą. Daug žmonių tą dieną atėjo. Visus vedžiau ir rodžiau jų vietas. Žinojau, kad grįšiu tą naktį išvargusi ir su skaudančiomis kojomis. Bet aš taip pat žinojau, kad po tokios dienos aš galėsiu ramiai įslinkti į lovą, žvelgti į Dievą ir užmigti, pasitikėdama Jo žodžiu, kad labiausiai jaudinantis mano laimės laikas yra man ateityje...

Hills, vakarinėje Pietų Dakotos valstybėje. Kaip didžiausia įdomybė traukė jų Rushmore kalno granite iškalti keturi JAV prezidentai, kurių paveikslą laikraščiuose buvau matęs dar Lietuvoje eidamas į mokyklą. Juodosiomis tos kalvos vadinamos dėl jose augančių *Ponderosas* giminės pušų, kurių spygliai į save krintančios šviesos daugiau sugeria, negu atmuša, tuo būdu darydamos girias tamsias pažiūrėti.

Netoli Čikagos sustojau *Downers Grove* priemiestyje aplankyti savo kaimynų iš Lietuvos — Martyno ir Veronikos Kasparačių, gyvenančių su savo dukteria ir žentu, kurių dvi augančios mergaitės ne tik geros muzikės, bet ir dviratininkės. Ten visada pasijuntu kaip namie, savo gimtajame Lietuvos kaime. Martynas (praėjusiųjų metų lapkričio 1 d. atsiskyręs su šiuo pasauliu) ilgą laiką buvo Tėvynės Mylėtojų Draugijos sekretorius. Toji 1896 m. Amerikoje įsteigta draugija išvarė pasigėrėtiną vagą mūsų kultūros dirvoje: leido lietuviškas knygas, be mokesčio aprūpino savo ir Lietuvoje leistais veikalais skaityklas, sanatorijas, ligonines ir panašias įstaigas, ugdė savo nariuose švietimąsi ir tėvynės meilę, buvo įsteigusi Moksleivių fondą, vėliau pavadintą Kultūros fondo vardu.

Čia pavaišintas pietų, dar duotas pasiimti užkandžio vakarienei ir aprodytas jų naują parapijos bažnyčią, išvažiavau toliau. Nuo ten galėjau leisti sparčiau ir įdomiau, nes kelias didmiesčio bei priemiesčių gatvėmis ir lėtas dėl eismo šviesų, ir nedaug ką rodantis pro virtinės namų.

JUDOJO VANAGO STATULA

Pirmoji diena nuėjo atitolti nuo Čikagos ir gerokai įvažiuoti į provinciją. Temstant pastebėjęs trauklias vieno kaimo kapinaites, ten pernakuojau savo palapinėje. Kitos dienos vėlyvą rytmetį jau buvau pasiekęs Lowdeno valstybinį parką, kurio įdomybė — didžiulė, keliolikos žmonių aukščio Amerikos

indėno statula, nuo kalvos pro medžius žvelgianti į apačioje tekančią upę. Vietovė labai graži, todėl nuo seno traukė Čikagos menininkus. Jų ten buvo įsikūrusi ištisa kolonija. Vienas, Lorado Taft, pasakoja tos statulos atsiradimo istoriją:

— Kas vakarą, išėję pasivaikščioti, sustodavome toje vietoje pasigrožėti. Mūsų rankos nesąmoningai susikryžiuodavo ant krūtinės, o akys su ramybe ir pagarba žvelgė į prieš mus atsiskleidusį gamtovaizdį. Man dingtelėjo, kad čia juk tikriausiai taip nuo senų senovės sustoję gėrėdavosi ir prieš mus buvusių kartų žmonės. Manyje gimė mintis juos visus čia įamžinti statula — Amerikos indėno, kaip mes, sukryžiuvusio priešais save rankas ir žvelgiančio į savo šalį.

Menininko planą įkūnijo jaunas Čikagos Meno Instituto skulptorius, pavarde Prasuhn, kuris puikiai nusimanė apie cemento darbus. Statula — tikras kolosas, maždaug 40 kartų didesnė už žmogų, padaryta iš betono ir, nors tuščiavidurė, sverianti apie 100 tonų. 1911 m. buvo iškilmingai atidengta publikai, vadovaujant tuometiniam Ilinojaus gubernatoriui Pranui D. Lowden, kurio vardu vėliau šis parkas ir buvo pavadintas. Žmonės statulą praminė Juodoju Vanagu — nuo tenykštėje apylinkėje pagarsėjusio indėnų karvedžio.

Man statulą befotografuojant, prisigretino su dviračiu mažą 8-rių metų mergytę. Pasiūlė aprodyti, kur kas parke daugiau yra. Būdamą gana kalbi, pasipasakojo apie save. Iš to vaiko lūpų patyriau, kaip skaudžią žaizdą jautriai dvasiai padaro skyrybos, ypač jei vienas iš tėvų dar grubokai stokoja meilės.

— Aš turiu du tėčius, — pasisakė. — Mano mama dabar gyvena su antruoju, nes pirmasis ją paliko. Jis manęs ir nemylėjo. Kartą, versdamas albumą, prie mano paveikslų sako: "O kas toji biauuri mergiškia tokia?"

Aišku, tokie žodžiai ir elgesys liks skaudžiai išispaudę jos viduje visam gyvenimui ir susiję su tėvo sąvoka. Iš tikrųjų mergaitė buvo gana graži juodaakė. Prie mūsų dviračių su ja nusifotografavęs, paskui prie suve-

nyrų kiosko liepia išsirinkti kokį tik norėtų daiktą kaip mano dovaną už parko aprodymą. Išsirinko už porą dolerių sau auskariukus. Tada atsisveikinome. Ji nuvažiavo, pradžugusi tąją dovanėlę, o aš — praturtėjęs jos man atskleista savo siela.

SĖKMINGA ŽAGRĖ

Popiet sustojau prie Grand Detour miestelio, kurio vardą Amerikos istorijoje įamžino sėkminga vieno kalvio žagrė. Prancūzų tyrinėtojai ir pirkliai vietovę todėl praminė Grand Detour (Didžiuoju Vingiu), kad ten Rock upė susisuka didele kilpa. Miestelį įsteigė 1834 m. čia iš Vermonto atsikėlęs pionierius Leonardas Andrus. Pavardė skamba gana lietuviškai — Andrius (tik gal tyčia rašoma be i). Mūsų istorikams būtų ne pro šalį patyrinėti, ar tai tik ne mūsų tautietis. Jam įamžinti ten pastatyta ir žalvario lenta akmenyje. Po dvejų metų atvyko kitas vermontiškis — kalvis Jonas Deere, padaręs žagrę, kuri "atkėlė vartus Amerikos Vakarų žemdirbystei".

Pradėję čia keltis žemdirbiai netruko patirti, kad jų iš Rytų pakraščio atsigabenti plūgai netiko: būdami per lengvi, nelindo į nuo amžių žagrės nemačiusią prerijų žemę, kaip tinklu prisipynusią žolių šaknų. Bet kai pasidirbdino sunkesnius, iškilo kita painiava: tiesa, dabar nebešliaužė paviršiumi, į dirvą smigo, bet užtai kibi, tų žolių pilna žemė lipo prie žagrės. Artojas turėjo vis iš naujo sustoti, aplipusią žemę pagaliu ar kuo kitu nugramdyti, paskui kiek paarėjęs vėl tą pat kartoti. Kad dėl to daugeliui iš burnos pasipildavo geroje draugijoje nevartojamų žodžių, aiškinti nereikia. Kai kurie apšivylę metė įsigytus ūkius ir kėlėsi kitur.

Kalviui Deere atėjo mintis pabandyti žagrę iš kitokio metalo: užuot ketaus, iš kurio buvo daromos, imti plieną. Radęs lentpiūvės piūklą, numušė dantis ir iš jo nukalė specialaus plieno žagrę. Lydimas būrio žiūrovų, vienus su pasityčiojimu, kitų su viltimi, Deere išėjo savo naujo plūgo išbandyti. Nesustodamas išvarė vagą per visą lauką pirmyn, paskui atgal. Kai grįžo, žagrė spindėjo, prerijų žemės nuvalyta, suvis jos neve-

lianti. Iš ūkininkų pasipylė tokio plūgo užsakymai. Deere kalvė veikia išaugo į didelę įmonę. 1850 m. plūgų jau gamino 1.600 per metus. Tinkamą plieną iš pradžių siūsdavosi iš Anglijos, vėliau specialiai sau gaminamą iš Pitsburgo. Visa įdomi istorija pavaiduota to Grand Detour miestelio muziejuje, pavadintame paties Jono Deere vardu. Šiandien John Deere yra didelė žemės ūkio padargų bendrovė, kurios ženklas — stirna (nes Deere, tik dabar rašomas be e gale, angliškai reiškia stirną).

Kaip sakyta, jo pagaminta žagrė Vakarų prerijas praėjusiame šimtetyje pavertė dirbamos žemės plotais. Mylia po mylios ten tęsėsi (ir dabar tebesitęsia) kviečių ir kukurūzų laukai. Kai kurie buvo milžiniški. Pavyzdžiui, vieno ūkininko, Hugh Glenn, Sacramento slėnyje artojai rytą pradėdavo kiekvienas savo vagą, vidudienį sustodavo užkąsti pakelės name sau paruoštų pietų, pasakui varydavo tą pačią tiesią vagą toliau iki sutemų: laukas tęsėsi 16 mylių.

Vakarinėje Iliojaus dalyje, dar daugiau Iowos valstybėje, sušnekti žmonės, pastebėję mano svetimą akcentą, dažnai vis paklausdavo: "Sind Sie deutsch? (Ar Tamsta vokiečiai?)" Mat, ten nemažas procentas vokiečių kilmės ūkininkų. Didžiausia vokiečių imigrantų banga atvyko iš Rusijos. 1762 m. Kotryna Didžioji, Prūsų kilmės princesė, tapusi cariene, ėmė kviesti vokiečius žemdirbius į Pavolgį prie Juodosios jūros, žinodama, kokie jie darbštūs žmonės ir puikūs ūkininkai. Atvyko nemaža, ir jų kolonija puikiai klestėjo. Bet po šimto metų, 1871 m., buvo atšauktos jų specialios privilegijos ir patys imti persekioti. Tai pastūmėjo vokiečius iš ten keltis į JAV ir Kanadą. Iš Niujorko ir kitų uostų Chicago, Minneapolis & Saint Paul linijos traukiniai praėjusiojo šimtmečio pabaigoje išpildavo tūkstančius tų vokiečių imigrantų į pustūstės prerijos plotus. Vienas svarbiausių daiktų, kurį jų šeimos su savimi atsiveždavo, buvo maišas žiemkenčių turkiškų kviečių. Jie buvo nauji Amerikai, bet greitai paplito ir šiandien yra šios Amerikos dalies — teisingai vadinamos krašto duonos krepšiu — pagrindinė javų rūšis. Tiesiog gy-

venimo ironija, kad Rusija dabar įsiveža kviečius, jiems Amerikoje ir Kanadoje didžiaja dalimi užauginamus savo pačios išvytų ūkininkų.

PER MISISIPĖS TILTĄ

Savo gyvenamoje Iliojaus valstybėje daug negaišau, nes laukė dar tolimas kelias. Ties Dubuque miestu pervažiavau Misisipės upę, skiriančią ją nuo kaimyninės Iowos. Tiltas truputį paėmė prakaito. Mat, per jį einantį šaligatvį prasivesti dviračiui radau uždarytą, o kelias abiem kryptimis buvo tik vieno ruožo. Buvau priverstas važiuoti juo. Užpakalyje manęs susitelkė netrumpa vilkstinė sunkvežimių ir automobilių, dėl to vientelio ruožo negalinčių pralenkti. Gavau spausti sušilęs, kad tik greičiau tą tiltą pervažiuočiau, nors šoferiai buvo mandagūs ir nė vienas nervingai nebirbino sirena. Šiaip kitose vietose keliai per tiltus platesni, po du ruožus abiem kryptimis.

Dubuque miestas pavadintas nuo prancūzų tyrinėtojo ir pirklio Julijono Dubuque. 1788 m. jis gavo vietos indėnų leidimą kasti šviną, kurio buvo gausiai aptikta apylinkėse. Netoliese, kitoje Misisipės pusėje esantis miesčiokas tiesiog ir pavadintas lotyniškai švino vardu — Galena. (Praėjusiojo šimtmečio viduryje jame buvo pagaminama 87% viso pasaulio švino). Šalia švino gamybos, Dubuque vertėsi ir kailių prekyba. Tai buvo pelninga ir jam, ir kailius sunėšančioms indėnams, ir jų žmonoms, daugiausia šviną kasusioms. Kai mirė, indėnai Julijoną Dubuque palaidojo su ceremonijomis, ne mažesnėmis už savo giminės vadų. Misisipės krante galima matyti jam pastatytą akmenų paminklą.

Bene žymiausia Dubuque miesto įdomybė — šratabokštis. Šratams daryti bokštų anksčiau Amerikoje buvo daugiau, dabar beveik nebelikę; šalia šio, vienas dar yra Baltimorės mieste. Jie vaidino svarbią rolę amunicijos gamyboje, nes ir kulkos seniau buvo šratai, tik didesni už medžioklinius. Gaminti bokštuose todėl, kad nuo viršaus pilamo sutirpdyto švino srovelės dėl traukiamosios jėgos tuojau sklaidydavosi rutu-

Zenta Tenisonaitė

SAULĖLYDIS

Vakaro saulėlydis toks trumpas,
debesys pakyla — milžinai.
Saulė leidžiasi į vario jūrą, smunka.
Mont St. Michel tenai dar pamatai.

Vakaro saulėlydis toks trumpas.
Ir žmogaus gyvenimas bus panašus.
Kaip balta žuvėdra garsiai tik sušunka
ir antai jau eina į kapus...

ASTRONAUTAI

Sidabrinės žaižaros tik pasipylė,
ir žalčiai auksiniai raitosi žemai.
Kas per nematytas dangaus gylis!
Kas per skliautai ir nakties kerai!

Spindi saulės mėlynos ir šaltos.
Paukščių takas, tolimi ūkai.
Tik žmogus visai mažytis baltas
šaukia visatai — mes angelai!

ŽEMĖ

Žemė bučiuoja dangų.
Ir žiedadulkės
svažgina saulę.
Dangus bučiuoja žemę,
ir saulė laimina
jaunų platanų santuoką.

liukais. Bokšto aukštis leisdavo, jiems krintant oru, pakankamai atvėsti ir nebeištikšti apačioje į vandenį, kuriame baigdavo aušti. Iš jo išgriebti, šratai būdavo paberiami nuožulnia plokštuma. Gražiai apskriti riedėdavo tiesutėliai, o turintys bet kokių trūkumų svyrinėdavo į šalis ir ten nukrisdavo į padėtas dėžes, iš kurių grįždavo atgal į tirpymo katilą. Plokštumos gale dar laukdavo plyšys, kurį persokdavo tik tobulai apskritieji, riedantys smarkiausiai; visi kiti sukrisdavo į jį ir taip pat atsidurdavo katile. Belikdavo "egzaminus išlaikiusius" surūšiuoti pagal dydį. Iš tikrųjų susirūšiuodavo patys, paleisti birti per kelis vis tankesnio tinklo sietus.

(b.d.)

RYTAS

Mane iš ryto pažadina saulė.
Ir žuvėdros krykia aplink.
Atrodo, kad visas pasaulis
tarytum ant delno — tik imk.

Eglė Juodvalkytė

pažinimo akimirka:
anglim išbrėžto šešėlio dvikova
su Monet vandens lelijom

išdavystė:

šešėlis nesuvaldomai virpa

juodos dulkės byra ant žiedo
šešėlio špaga
kometos siaurėjančiu dryžiu
nudažo horizontą
ir pasineria šviesioj gelmėj

išplaukus paviršium
lelija nuvelka šešėlio juodą rūbą
rūpestingai surenka juodas dulkes
ir paskandinus paskelbia:

pasikėsinimas nubaustas mirtim

baletas
vyrai kvepia
moters išniekinimu

atsimeni?

gimnazija
pražyde sausmedžiai
rankų šiurkštumas
nuogas randas

gerklė užtvinksta
kvepalais ir prakaitu

baletas
kvepalai
ir... baimė

vyras — nekaltas —
kvepia anglišku odekolonu
pirštu paliečia tavo delną
ir šypsosi

tu plaštaka jo veidą atstumi
ir klupdama išbėgi

baletas

ŠEIMA

Nebijokime pamatyti savęs veidrodyje; neišsigąskime, išgirdę apie save

(Gyvenimo vaizdeliai iš reporterio užrašų)

Vytautas Kasnis

SUSITIKIMAS PRIE AUTOBUSO

— Sveikutis! Sveikutis! Tai seniai tave bemačiau, — balsiai sveikina mane ponija Joniškienė, kad net visi, belaukią autobuso, sužiuro. — Maniau, kad miškuose su kiškiais gyveni, o čia dar po miestą besibaladoji. Kaip žmona, vaikai, tai seniai visus mačiau, — ji vis čiauška. — Mat, ir mes išsikėlėme į priemiestį, tai ir draugų nebesusitinkame.

— O kaip jūs visi trys laikotės? — klausiu aš. — Kaip mano draugas Kazimieras, kaip duktė Julė. Puiki mergaitė, graži, protinga, gera skautė, lietuvaitė. Gaus gerą vyrą. Tik neatiduok jos kokiam čigonui.

Julytė gera, — sako ji, lyg ir liūdnesniu balsu, — bet nuo tų amerikoniukų negaliu atitraukti. Vieną nubaidau, kitas prikimba, o lietuviuko nesuranda. Tai tas toks, tas kitoks, vis nuo jų bėga. Baisu ir pagalvoti. Tu pakalbink ją, jis vis tave giria, gerai prisimena iš stovyklos, gal paklausys tavo patarimų.

— Su Kazimieru, tai žinai, sena pasaka, — tęsė ji toliau, kai jau sėdėjome autobuse. — Pamato bobos sijoną ir vejasi paskui. Tu juk jį gerai pažįsti — viename suole trynėtės. Atvirai pasakius, nebesugyvename. Riejamės, piaunamės, vis dažniau pagalvoju apie skyrybas, dažnai vienas kitam net jomis pagrasiname, pagąsdiname. Pasikarščiausi kelis kartus buvau apsisprendusi palikti namus ir išeiti. Net bandžiau.

— O kurgi būtumėjusi, — įsiterpiau. — Greičiausiai turi numaćiusi vietą ir, tur būt,

kas nors vilioja. Gal ką nors jau išžiūrėjusi?

— Čia ir blogiausia, kad neturiu kur eiti. Gerai, kad vieną kartą mane išeinančią jis prie durų sulaikė. O kitaip — pastovėjusi gatvėje ar kiek paėjusi, būčiau turėjusi grįžti atgal. Tai būčiau apsijuokinusi prieš Kazimierą, kad kur galas!

— Tai man naujieną sakai, — ėmiau domėtis draugų gyvenimu. — Jei turi valandėlę laiko, eikime išgerti kavos. Aš čia prie kampo palikau automobilį. Paskiau pavėžėsiu. Išlipkime prie tų šviesų.

Suradę valgyklos kampe stalą, įnikome vėl kalbėtis apie jų šeimininį gyvenimą.

— Aš tau viską taip atvirai pasakojau, nes judu su Kazimieru jaunystės draugai. Jei ne Julytė, tai mudu vienas kitam akis išsibadytume. Jis manyje randa visokiausių blogybių. Aš ir šalta, kaip bulvė; mano galvojimas, kaip kopūsto galvos, nemoku rengtis; nemoku su žmonėmis apsieiti; atstūmiau visus draugus. Ir taip be galo. Esu visų blogybių šaltinis.

— Na, gerai, gerai, — įsiterpiau. — Ar tebemylite vienas kitą? Aš vis tebegalvoju, kad gal kas nors į jūsų tarpą įsimaišė, ir pavyduliaujate. Ką tu dabar sakai, nesinori tikėti.

— Žinai, atvirai pasakius, mylimės. Kartais kaip balandėliai burkuojame, kartais kaip pelė su kate: vienam džiaugsmas, kitam vargas. Bet mylimės, po to pykstamės, pirštais badomės, audras keliame, dūmuose skęstame. Ak, ir prisiplepėjau, net širdis atsigavo. Rengiaus aplankyti draugę, bet da-

bar, jei gali, pavėžėk iki stoties. Atvažiuok pas mus. Džiaugsis Kazimieras, seniai jūsų nematęs. Tik tu jam nieko nesakyk apie šį mūsų susitikimą ir pasikalbėjimą. Kas man skirta — iškęsiu.

SUSITIKIMAS BARE

Bičiulį Kazimierą Joniškį susitikau vienoje vakaronėje. Jis buvo gana geros nuotikos ir, mane pamatęs, sutiko džiaugsmingai, išskėstomis rankomis.

— Matai, — sako jis, — tu nusižiūrėjai į rytus ir į miškus gyventi nusibaladojai, o aš iš seno papratimo į vakarus nusižiūrėjau. Atsimeni piemenystės dienas? Tu vis pirmas su gyvulių banda į laukus išeidavai, kai aš dar akių prakrapštyti negalėdavau. O atsimeni Juršaitį, mūsų trečiąjį bendrą, jis dar vėliau rodydavosi. Na, eikime į barą, pasiplepėsime ten susėdę.

Besigrūdami į barą, susitikome Karklienę, mūsų seną draugę iš gimnazijos laikų. Pasisveikinome. Bet ji ėjo su kažkokiu nematytu vyru, ir linksmi linksmi juokaudami jie pranyko būryje.

— Girdėjai, tur būt, kad Karkliai išsiskyrė?

— Oi ne, tai man naujiena! Ar seniai? Juk ir Karklį gerai pažįstu. Taip, kaip ir tu. Tai kuris kurį pametė?

— Žinai, Kazimierai, pašėlo žmonės. Net baisu. Žiūrėk, kiek daug šeimų išsiskyrė. Pritrūko žmonės atsakomybės jausmo, pešasi tarpusavyje, ėda vienas kitą, gadina sau gyvenimą ir kitam neduoda gyventi. Pasakojo man Karklienės brolis, kad Karklys kaltas. Tiesa, būdai jų skirtingi. Bet, sako, ji taikėsi prie jo, kiek galėdama, bet pagaliau pritrūko ašarų ir paliko jį. Sako, visa jo meilė buvo tik miegamajame. Tiesa, sunku įsiterpti į šeimų gyvenimą, nežinau, kiekno kaltė, bet mes, vyrai, turėtume bent kiek susitvarkyti. Palauk, papasakosiu apie Juršaitį, kurį mudu, galima sakyti, pažįstame kaip nuluptą. Juk mūsų tėvų ūkiai buvo viename trikampyje. Atsimeni?

Atsisėdę prie baro ir užsisakę ledinio skačiuko, mudu staiga įklimpome į suledėjusių tylą. Kazimieras greitai išmaukė vieną,

užsisakė kitą, pradėjo dairytis, lyg ko ieškodamas, barškinti pirštais į stiklinę.

— Tu tuoj kaltini vyrus dėl šeimų nesugyvenimo, — iššniokštė pro sukąstus dantis Kazimieras.

— Nepasakysiu, kad visuomet vyrai kalti, o moterys šventuolėlės. Visai būna ir visai yra, — tęsiau toliau pokalbį. — Bet man atrodo, kad tiek visuomeniniame gyvenime, tiek ypatingai šeimoje reikia parodyti daug pakantumo. Kartais taip įsibėgame gyvenimo kelyje, kad nebematome reikalo sustoti ir pagalvoti apie save. Mes, lyg tie strausai, įbedame galvas į smėlį ir nebematome savęs. Bijomės atsistoti prieš veidrodį ir pamatyti save; išsigąstame, išgirdę apie save teisybę. Tada visi kiti pasidaro blogi, visi kalti, tik ne mes, ne aš.

— Na, gerai, tu užsiminei apie Juršaitį, tai kas su juo atsitiko? Beje, skaičiau spaudoje, kad Juršaitytės buvo atvykusios iš Australijos ir pas tave viešėjo. Taip norėjau jas pamatyti, bet tada kaip tik atstogas surišau su tarnybiniais išipareigojimais ir išvykau į Europą.

— Prisimeni Juršaitienę, judu juk draugavotės, kiti kalbėjo, kad net tuoktis rengėtės, — gnybtelėjau Kazimierą su senais prisiminimais. — Bet draugas draugą nugalejo. Sako, kad meilė ir draugystės nežiūri.

— Nesiknaisiokime taip giliai. Sakyk, ką buvai užsiminęs apie juos?

— Taigi, sako, kad ir jų šeima skendo dūmuose. Aš daug apie juos girdėjau anksčiau, o dabar labai įdomiai papasakojo vyresnioji duktė Živilė. Ji ruošė psichologijos doktoratą apie šeimų gyvenimą ir, profesoriaus patariama, paslėpė kambariuose du aparatus balsui įrekoruoti. Užrekoravusi jų pasikalbėjimus, padovanojo juostelę tėvui Tėvo dienos proga.

— Na, ir kas toliau? — Kazimieras net šoktelėjo kėdėje.

— Įvyko tai, apie ką aš tau anksčiau sakiau. Jie pamatė savo gyvą kasdieninį gyvenimą, pamatė kiekvienas save, lyg nuogą veidrodyje, išgirdo save, savo žodžius.

Tai išgirdęs, Kazimieras susimąstė. Atrodo, dar labiau pradėjo nervintis, maišyti

stiklinėje ledo gabalėlius, ėmė mikenti: na, tai matai, žiūrėk tu man... tai užsibuvo-me... laikas namo...

Išsiskyrėme vėl labai draugiškai. Prižadėjau, gavęs kvietimą, juos aplankyti.

ŠEIMOS POKYLYJE

Po to, kai išsiskyriau su Kazimieru, netrukus išvykau ilgesnių atostogų, o po jų iki vėlyvo rudens namie buvau retas svečias. Tad ir laiškų bei įvairių pakvietimų prisirinko krūva. Juos bevartydamas, tuoj išskyriau pamatęs K.B. Joniškių adresą. Tur būt, Julytė išteka, plėsdamas ketvirtainį voką, pagalvojau. Bet jie kvietė į šeimyninę vakarienę. Kokia proga, nerašė. Pakraštyje buvo Birutės ranka parašyta: "Būtinai, būtinai dalyvaukite. Turiu Jums kai ką ypatingo pasakyti. Lauksime!"

Apie susitikimą su Birute ir Kazimieru Joniškais buvau pasakojęs žmonai. Tad pas juos pasisvečiuoti vykome didelio įdomumo vedami. Lyg nujausdami ką nors gero išgirsti.

Nuvykę radome daug svečių. Šeiminių gera nuotaika ir mus nuteikė linksmai. Kokia proga tas susibūrimas buvo surengtas, taip niekam ir nepaaiškėjo, nes nebuvo jokių kalendorinių proginių dienų. Buvo daug ir jaunimo. Tik kai išėjau su Birute šokti, ji, mane džiaugsmingai apsikabinusi, pasakė: "Žinai, Jonai, tave reikėtų išbučiuoti. Aš dabar tokia laiminga, kaip medaus mėnesį. Todėl su Kazimieru nutarėme šį džiaugsmą išgyventi su draugais, ypač su tavimi. Tą naktį, kai Kazimieras su tavimi susitiko bare, jis, grįžęs namo, atsiprašė, prisipažino mane mylįs (kuo nelabai tikėjau, nes jis visados taip darydavo, kai grįždavo namo įsigėręs) ir išbėrė daugybę pasižadėjimų. Bet žinai, mano didžiausiam nustebimui, išaušęs rytas jo žodžius palydėjo realybe. Mes vėl tapome laimingi. O dar kita linksma naujiena, tik niekam nesakyk, tas berniukas, kuris dabar šoka su Julyte, nori su ja susižieduoti. Puikus vyras, ruošiasi magistrui, gerai išauklėtas lietuvis. Julytė vieną vakarą mane net paskandino ašarose. Sako, mamytė, kai jūs dabar su tėveliu gra-

žiai sugyvenate, aš esu tokia laiminga, jog nutariau draugauti tik su lietuviais. Tėvelis man parodė savo pavyzdžiu, kokie kilnūs vyrai yra lietuviai.

— Teisingai, Birute, — pasakiau jai po šokio, bučiuodamas ranką. — Klysti žmoniška, bet ilgai gyventi klaidingoje aplinkoje neleistina ir nežmoniška.

• Naujo JAV šventojo — Jono Neumanno — kanonizacija (paskelbimas šventuoju) įvyks birželio 26 d.

• Ateitininkų federacija paskelbė religinio veikalo konkursą. Bus išmokėta 1000 dol. už 1976 m. išleistą geriausią lietuvišką religinę knygą. Mecenatas kun. J. Prunskis.

• JAV Katalikų komunikacijos fundacijos pirmininku išrinktas Gary vyskupas A. G. Grutka.

• Iš marksizmo į katalikybę atsivertęs prancūzų rašytojas Andre Fossard, anksčiau parašęs knygą "Dievas yra, aš jį sutikau", neseniai parašė kitą veikalą "Yra ir kitas pasaulis", kuris jau išspausdintas ir italų kalba.

• JAV-se iš 50 gubernatorių katalikų yra 15. Katalikus gubernatorius yra išsirinkusios šios valstijos: Nevada, California, Arizona, New Mexico, Louisiana, Missouri, Connecticut, Rhode Island, Maine, New York, New Jersey, Wisconsin, Minnesota, South Dakota, Montana.

• Du belgai misijonieriai: jėzuitas kun. L. van Roey, 71 m., ir kun. J. Bulckens, 61 m., areštuoti Indijoje už tai, kad jie protestavo prieš priverstiną sterilizavimą grupės katalikų, jų tarpe ir vieno kaimo katekisto.

• Charles Schulte, Zbigniew Brzezinski ir Joseph Califano, prez. Carterio paskirti aukštoms, ministerių kabineto lygio pareigoms, yra katalikai.

• Airijos vyskupų konferencijos nutarimą, kad šv. Komunija būtų paduodama į ranką, patvirtino Vatikanas. Dabar jau 43-se šalyse Komunija yra paduodama į rankas. Tai nėra didelė naujenybė, nes taip buvo dalinama Komunija ir apaštalamis Paskutinės Vakariinės metu.

A. Tamošaitienė

Trillium kalvos

A. Tamošaitienė

Žilvino svajonė

JAUNIMAS

Vasario 16-toji

Rasa Lukoševičiūtė

Vasaris — lietuvių gyvenime reikšmingas mėnuo. Bent vieną kartą metuose atgyja visos lietuvių kolonijos; atgyja ir visi lietuviai, atlikdami savo tautinę pareigą, švęsdami Lietuvos Nepriklausomybės šventę. Kaip iš knygos, visi minėjimai seka tą pačią eigą: ruošiamos liūdniausios paskaitos, renkami daugiausia jaudinantys eilėraščiai, dainos, vaidinimai, prisimenami žiauriausi Lietuvos istorijos įvykiai. Kartu liūdėdami vienoje salėje, mes minime savo tautos Nepriklausomybės šventę!?

Šiame straipsnyje norėtusi pažvelgti į mūsų Nepriklausomybės minėjimų reikšmę ir jų tikslus.

Pereitais metais J.A.Valstybės šventė savo 200 metų Nepriklausomybės šventę. Specifiniai projektai, tikslūs uždaviniai buvo vykdomi per visas Amerikos valstybes. Visi pasaulio kraštai vienokiu ar kitokiu būdu sveikino Ameriką jos antrojo šimtmečio proga. Prieš dešimt metų Kanada minėjo savo šimtmetį. Ta proga Montrealyje buvo surengta net Pasaulinė paroda, kurią aplankė milijonai žmonių iš viso pasaulio. Abudu kraštai, telkdami visas savo jėgas, su dideliu pasididžiavimu jungė visus savo piliečius masiniams pasireiškimams, kurie atkreipė visų pasaulio kraštų dėmesį.

Labai sunku ir iš tikrųjų net ir neįmanoma lyginti JAV ir Kanadą su Sovietų milžino okupuota Lietuva. Esame maža tauta ir tik tremtyje galim veikti laisvai ir išreikšti savo sąžinės bei valios troškimus. Aišku, kad mums neįmanoma suruošti tokio masto šventės, kaip Amerikos ir Kanados. Ir tikrai, lie-

tuviai skirtingai mini savo tautos Nepriklausomybės šventę: liūdesys, nusivylimas ir neapykanta gaubia minėjimų turinį, prisimenant baisiausius karo audrų ir okupacijų išgyvenimus ir dažnai apgailint savo likimą. Žvelgiant į mūsų minėjimus, susidaro įspūdis, kad mes metai iš metų nutolstame su gailesčiu 40-50 metų į praeitį ir išreiškiam savo susirūpinimą ir pasipiktinimą mūsų tautos nuoskaudoms.

Nenuostabu, kad mums darosi vis sunkiau ir sunkiau atkreipti dėmesį Amerikos ir Kanados politikų, kultūrininkų ir kitų vadovaujančių asmenų, nes mūsų minėjimų turinys nėra aktualus šių dienų pasaulio gyvenime. Mes tam tikra prasme užsidarome duris ir nukreipiame pasaulio politikos dėmesį nuo dabarties kovotojų prieš pavergėjus.

Taip pat ne paslaptis, kad daugumas mūsų minėjimų dalyvių susideda iš vidutinio amžiaus ar jį gerokai peržengusių žmonių. Ir tai suprantama, jeigu mūsų Nepriklausomybės švenčių pagrindinis bruožas yra prisiminimas. Jaunas žmogus gyvena dabar ir žvelgia į ateitį.

Esu tikra, kad po šių kelių eilučių visiems yra aišku, kad žmogus, kuris jas rašo, yra šių laikų jaunuolis, nepažinęs 1918 metų, neišgyvenęs antrojo pasaulinio karo, partizanų ar Sibiro tremtinio dalios. Ir tai yra tikra tiesa! Bet gi mūsų lietuvių bendruomenėje auga jau, tur būt, antroji ir trečioji karta panašių į mane, kurių Nepriklausomybės šventės reikšmė ir supratimas yra skirtingi.

Šie pastebėjimai man kelia keletą esmi-

nių klausimų: ką mes norime savo Vasario 16-tosios minėjimais pasiekti? Kokia jų prasmė ir siekimai? Ar mes esame nusistatę labai aiškius tikslus, organizuodami Nepriklausomybės šventes?

Manau, kad Vasario 16-sios šventės turėtų išlaikyti savo pagrindinius tikslus: paminėti dieną, kai lietuvių tauta iškovojo Nepriklausomybę; prisiminti žymiausius Lietuvos laisvės kovotojus; kelti Lietuvos vardą ir jos okupacijos skriaudas laisvo pasaulio arenoje; ugdyti lietuviuose sąmoningumą, vienybę ir užsiansąjaušimą visuomeninei, kultūrinei, politinei veiklai bei subrendimui.

Kyla klausimas, kiek mūsų rengiamos Nepriklausomybės šventės siekia šių tikslų? Ar mes kada nors sustojam ir pagalvojame, kad per daugelį metų ne tik mus supantis pasaulis, bet ir mes patys esame pasikeitę? Mūsų brolių ir seserų, pasilikusių Lietuvoje, darbas, siekimai ir uždaviniai yra skirtingi nuo tų, kai mes juos turėjome palikti.

Ar neverta sustoti ir rimtai pagalvoti apie mūsų dabarties Vasario 16-tosios reaiybę. Čia ir kyla susirūpinimas, kaip ir kuo įtraukti jaunus lietuvius į mūsų Nepriklausomybės šventes.

Ir vėl grįžtu prie Amerikos ir Kanados šimtmečių minėjimų. Kodėl gi ir mums nepamėginti įgyvendinti, kad ir miniatiūrinį lietuviškosios kultūros ir laisvės kovos projektų?

Daugumas mūsų jaunų žmonių per daug nepažįsta nei savos kultūros, nei literatūros, nei politinės Lietuvos padėties, nei mūsų bendros visuomeninės veiklos. Tai dalinai paaiškina vis didėjančią jaunesniosios kartos pasyvumą lietuvių ir lietuviškajai veiklai. Neįmanoma domėtis tuo, ko nepažįsti ir apie ką daug neišmanai. Taigi nenuostabu, kad daugiausia jaunimo sutraukia lengvo pasilinksminimo ir puotavimo renginiai.

Ar nebūtų prasminga skatinti jaunimą, jaunimo organizacijas ir įvairius jaunimo vienetus Vasario 16-tosios proga paruošti tautinius, kultūrinius, politinius, religinius projektus, kurie supažindintų mūsų jaunąją kartą su mūsų kultūros esme; kurie keltų mūsų politines skriaudas ir t.t.?

Kalbu apie projektus, nes jauni žmonės, mokydamiesi ir studijuodami, yra pripratę dirbti tokiais metodais ir tokia sistema. Man atrodo, kad įgyvendinimas įvairių projektų, įtrauktų ir užsiansąjaušotų daug jaunų žmonių konkrečiam darbui. O tų darbų yra begalės: reikia rasti būdų, galimybių ir turėti paruoštą medžiagą iškėlimui Lietuvos sprespaudos ir okupacijos skriaudų politinė, tautinė, kultūrinė, religinė prasme. Čia galima sukurti visą eilę svarbių ir vertingų projektų, naudojant modernias priemones. Mūsų mokykloms reikia įvairių vaizdingumo priemonių. Kodėl kuri nors jaunimo grupė negalėtų įgyvendinti tokio projekto?

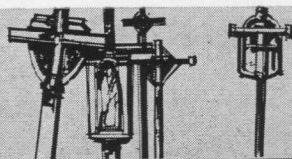
Man atrodo, kad tokių konkrečių projektų įgyvendinimas būtų daug naudingesnis, negu išklausymas 40 min. paskaitos, laukiant jos galo. Tų projektų įgyvendinimas tęstųsi kelis mėnesius ir atneštų daug konkrečios naudos įvairia prasme: padarytų į projektą įsitraukusius jaunuolius sąmoningesniais lietuviais: paruoštų medžiagą svarbiems klausimams iškelti amerikiečių ir kanadiečių spaudoje ar universiteto studentų tarpe.

Nepriklausomybės švenčių metu turėtų būti proga parodyti mūsų veiklos rezultatus nuo mažiausių iki didžiausių. Reikėtų rasti būdų ir priemonių džiaugtis savo laimėjimais mūsų letuviškame gyvenime, nes tai įgalina mus neišnykti ir nenumirti kaip tautą, gyvenanti atitrūkus nuo savo kamieno.

O džiaugtis mes turime daug kuo: lietuviškai auklėjamais vaikais, lietuviškai kalbančiu ir galvojančiu jaunimu; aukštąjį mokslą ir profesines aukštumas pasiekusiais lietuviais intelektualais, kurių vardai ir pavardės laužo liežuvius amerikiečiams ir kanadiečiams; prasmingas mūsų pensininkų susiorganizavimas; mūsų meniniai vienetai, ansambliai ir daug, daug kitų konkrečių išgyvenimų mūsų kasdieninėje būtyje, kurie mus padaro išdidžius, nes mes esam lietuvių vaikai.

Netikiu žodine už Lietuvos laisvę kova, kur ir melas, ir nesantaika, ir susiskaldymas staiga tampa šventi ir už Lietuvą aukojami dalykai, nes nepajėgiam vertinti ir priimti

TĖVYNĖJE

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

SENOVĖS LIETUVIAI TURĖJO PALINKIMA RENGTIS BALTAI

Literatūros, meno ir kritikos žurnalas "Pergalė" išspausdino meno istorikės dr. Halinos Kairiūkštės-Jacinienės "Lietuvių tautos dangovės istorijos" ištrauką, jos 80-tųjų gimimo metinių proga. Ji tvirtina, kad senovės lietuviai vilkėjo daugiausia savo gamybos baltais lininiais (rečiau baltais vilnoniais) drabužiais. Ši senovės lietuvių palinkimą į baltą spalvą pastebėjo net Vakarų Europos valstybės.

19 a. lenkų istorikas V. A. Maciejovskis rašė, kad lietuviai, paprastai žmonės, labai

mėgo baltą spalvą. Simanas Daukantas savo raštuose daug kur užsimena, kad lietuvės senovėje baltą drabužį dėvėjo. Moterys galvą baltais nuometais rutuliavo taip graščiai ir puikiai, jog iki šiai dienai vyrai, pagerbdami moteris, baltomis galvomis vadina. Moterų ir merginų išėginių drabužių buvo balti marškiniai.

1857-1863 m. lenkas A. Kosaževskis savo pastabose apie žemaičius pastebėjo, kad nepaprastą simpatiją jie jaučia baltai spalvai. Avis augina kaip galima balčiausias ir labai rūpestingai.

Aukštaičių padavimuose pasakojama,

savo kasdieninio gyvenimo prasmingumo.

Vasario 16-toji turėtų būti lietuvių sąmoningumo ir kovos šventė už Lietuvos laisvę, už lietuvių sąmoningumą, už lietuvių išlaikymą, už Lietuvos priespaudos iškėlimą. Tai yra esminiai dalykai, kurie reikalingi nuolatinių konkrečių darbų ir kūrybos. Svarbiausia, tai negali būti šabloniška ir istorinė seniena.

Aš esu tikra, kad jeigu mūsų tremtyje gyvenantys lietuviai bent truputį giliau pažintų savo protėvių palikimą ir net savo asmenišką ir dabartinį lietuvišką turtą, Lietuvos vardas savaime kiltų mūsų gyvenamuose kraštuose. Mes ne būtinai turime grįžti į praeitį, kad iškeltume savo krašto bylą. Kaip tik mes turime išnaudoti dabartį ir kelti šių laikų okupuotos Lietuvos nežmonišką gyvenimą. Juk 1977 metais iškeltas faktas, kad šiandien Sovietų Sąjungoje sėdi jauni lietuviai koncentracijos stovyklose ir kalėjimuose, sužadins daug didesnę politinių jėgų

dėmesį, negu prieš 50 metų gyvenęs kankinys. Aišku, reikia tai sumaniai ir gerai paruošti. Jaunas lietuvis politikas, baigęs čia mokslus, kalbėdamas apie Lietuvoje vykstančias neteisėtas ir žmogaus teisių pažeidimą, turės daug didesnę pasisekimą ir įtikins aplinkos visuomenę daug greičiau, negu lietuvis, kurį amerikiečiai ar kanadiečiai identifikuavo imigrantu ar savo krašto besiilginčiu piliečiu.

Nepriklausomybės šventės minėjimai yra svarbi Nepriklausomybės šventės dalis. Bet laikas rimtai pagalvoti, ar neverta Nepriklausomybės šventes praplėsti ir jų turinį nuspalvinti dinamiška bei realia kova už Lietuvos laisvę ir lietuvių išlikimą.

P.S. Kaip jau minėjau, pradėdama šiame skyriuje rašyti, — laukiam jaunimo atsiliepiančių ir išreiškiančių savo nuomonę keliama klausimais. Labai neįdomu, kai ilgesnį laiką tęsiasi monologas. Mano adresas: 479 Bourbonnais, La Salle, P.Q. H8R 2Z2, Canada.

kad senovės lietuviai pagonys vilkėjo baltais drobiniais drabužiais. Paprastai žmonių atsiminimai išliko iki mūsų dienų. Baudžiavos laikais moterys dėvėdavo baltais pakuoliniais trinyčiais ir tokiais pat sijonais. 1940 m. tarp Vilniaus krašto lietuvių rinktos tautinės žinios liudija, kad seniau drabužiai tik balti būdavo.

Baltą paprastų žmonių aprangą, baltus marškinius ir kelnes, baltą savo darbo sermėgą, ypač vasarą, savo raštuose pažymi ne vienas svetimtautis, rašęs apie Lietuvą.

L. Rėza 1818 m. mini baltus drobinius vasarą dėvimus vyrų ir moterų trinyčius. Jis rašo, kad trinyčiai yra tiek vyrų, tiek moterų balčiausias viršutinis apsiaustas, kuriuo jie apsivelka, dirbdami vasarą piūties darbus.

Daugiausia lenkų rašytojai, keliaavę po Dzūkiją, susižavėjo dzūkų merginomis, kurios, kaip lėlės, buvo arba visai baltai apsitačiusios, arba kaip šarkelės savo baltus drabužius apdengusios juodu sijonėliu. Jie rašė, kad Dzūkijoje beveik be išimties viešpatauja balta spalva. Dažniausiai moterų marškiniai, sijonas, prijuostė ir skarelė ant galvos yra iš tos pačios drobės. Jie pastebėjo, kad šventadieniais Kauno bazilikoje paprasti žmonės buvo apsirengę baltai. Poetiškai jie rašė: "Kokie paprasti ir turtingi paprastų žmonių apdarai. Lyg vienu baltu apdangalu apdengta visa žemė, nes visos moterys, apdengtos balta drobe, sudaro ištisas minias, nuo kurių netrukus nušvis medinės šventovės sienos. Visi paprasti žmonės skubantys melstis boluoja".

Pagonystės laikais balta spalva buvo laikoma šventa. Vydūnas rašė, kad lietuvių kasdieninė ir linksmų švenčių apranga buvo marga, o rimtų iškilmių — balta. Baltai rengėsi pagonių lietuvių žyniai ir vaidilutės. Simanas Daukantas mini Krivį-Krivaitį, kuris ilgus ir labai baltus drabužius dėvėjo. Vyriausiojo žynio požymis buvęs baltas labai plonas ir labai ilgas raištis, apvyniojamas apie liemenį.

Balta spalva senovės lietuviams reiškė grožio ir gėrio vertės pradmenį. Kreipiantis į žmogų žodžiu "baltasis" ar "baltoji", no-

rėta jį pagirti. Savo bičiulius, gerus žmones vadino baltaisiais, priešus — nebaltaisiais. Pasak S. Daukanto, kriviai ir krivaičiai vadino Krivį-Krivaitį baltuoju viešpačiu arba baltu karaliumi.

Senovės lietuvių gedulo spalva taip pat buvo balta. Šis paprotys paprastų žmonių tarpe laikėsi ilgus amžius. Apie tai rašo daugiausia vokiečiai, sakydami, kad lietuvių moterys rengėsi į laidotuves, kaip į kitas sueigas, baltai ir švariai, o merginos, eidamos į bažnyčią, kaip gedulo ženklą apsirišdavo galvą baltu raiščiu. Mirus tėvams, lietuvių merginos ant galvos užsirišdavo baltą raištelį.

Lietuvių audeklo baltumą svetimtaučiai lygino su sniegu, su jūros puta. Kad tikrai lietuviai dėvėjo baltus rūbus ir jų daug turėjo, galima spręsti iš duomenų, kurie surašyti Lietuvos Metrikos knygoje. Šioje knygoje sudarytas skriaudų sąrašas, padarytas Livonijos ordino Lietuvos žmonėms. Čia rašoma, kad viename ūkyje buvo pagrobta 100 marškinių, kitame — 30, trečiame — 40, o viename net trys kubilai baltų drabužių ir t.t.

Vokiečių rašytojas mini vieną lietuveną našlę, kuri mirdama paliko net 50 marškinių, įskaitant ir trejus marškinius, su kuriais ją turėjo palaidoti.

Lietuvos didikų bei dvasiškijos liturginiai rūbai buvo tik baltai siuvinėjami. "Balti siuvinėjimai ant balto audeklo, — rašo Vydūnas, — visada buvo laikomi rinktiniais, o siuvinėti spalvotai — kasdienine apranga".

Anais laikais einančios į bažnyčią moterys su baltomis skarelėmis, o taip pat suklupusios prieš Dievo altorių, sudarė savitą vaizdą.

PAŽODŽIUI IŠ "TIESOS"

Kaunas. Daug laiko praranda žmonės, ieškodami moteriškų 39-40 numerio batų. Kaip užkerėta, niekur nerasi didesnio numerio. Ir kuo tas žmogus kaltas, kad jo koja didelė? Kodėl šitokio dydžio batų nepagamina tiek, kad jų užtektų visiems? O štai Jurbarko rajono Veliuonos parduotuvėje nu kainuotų moteriškų batų pūpsio keli šimtai

porų. Tik jų niekas neperka, nes toks dydis netinka nei vaikams, nei suaugusiems. Kažkas juos gamino, skubėjo, veltui gaišo laiką.

Jurbarko rajonas. Vieną kartą ėmiau ir pasidomėjau, ką gi veikia po darbo keletas labai skubančių žmonių. Maniau, kad nori kur nors išvažiuoti ar turi kokį neatidėliotiną darbą namuose. Pirmiausia jie pasuko parduotuvės link, apsikaisė buteliais svaigalų, kurių dalį netoli parduotuvės užsislėpę išgėrė. Gėda dėl tokio skubėjimo.

Vilnius. Kuo dėta technika? Nuo 1974 m. sausio mėn. Vilniaus miesto Spalio rajono Valstybinio draudimo inspekcijoje buvau apsidraudęs gyvybę, vadinamuoju mišriuoju draudimu. Kas mėnesį įmokėdamas įnašus, buvau tikras, kad ateityje sulauksiu pamos. Pastaruoju metu tapęs invalidu, kreipiausi į inspekciją, prašydamas nutraukti draudimo sutartį ir grąžinti mano įnašus. Toks atvejis sutartyje kaip tik ir numatytas. Tačiau man buvo pareikšta, kad pinigai bus grąžinti ne anksčiau kaip ateinančių metų sausio 20 d. Į mano klausimą, kodėl teks taip ilgai laukti, priėmusi pareiškimą darbuotoja atsakė, kad skaičiuojame mašiną, todėl pagreitinoti šio proceso neįmanoma.

Paskaičiavau, kad šią operaciją buchalterija atliktų per valandą. Apmaudu, kad šios įstaigos darbuotojai, versdami kalte skaičiavimo mašinoms, patys tokie nerangūs. Kaipgi kitaip paaiškinti?

Kietaviškės. Dirbau Kaišiadorių rajone, Kietaviškių Žuvininkystės ūkyje vyriausiąja zoolotechnike. Už rezultatus gyvulininkystėje ne kartą buvau premijuota, esu gavusi socialistinio lenktyniavimo nugalėtojo ženklą. Tačiau šiomet kilo nesutarimai dėl to, kad kėliau aikštėn ūkio vadovų kai kurias suktybes. Prasidėjo vadovų puolimas prieš mane ir kitus specialistus. Galų gale lapkričio 26 d. laikinai einantis ūkio direktoriaus pareigas B. Melinskas atleido mane iš darbo.

Prisipažįstu, kad darbe dariau ir klaidų. Tačiau man atrodo, kad ne vien aš kalta dėl bėdų gyvulininkystėje. Ir laikau atleidimą iš darbo kaip ūkio vadovų kerštą. Veronika Andriulevičienė.

Kernavė. Gerbiama redakcija, jums rašo Širvintų rajono Kernavės kolūkio moterys. Ne apie gražią mūsų gamtą, ne apie garsius mūsų apylinkių istorinius paminklus ši kartą norime papasakoti. Atsirado Kernavėje ir aplinkiniuose kaimuose daug girtuoklių bei degtinės pardavinėtojų. Jie drumsčia savo šeimų ir kaimynų ramybę. Pasigendame griežtesnių apylinkės Tarybos, rajono milicijos darbuotojų veiksmų. Yra kolūkyje draugovinkų būrelis. Tik niekas iš kernaviškių neatsimena matęs kada juos su raudonais raikščiais.

"ILIADOS" IR "ODISĖJOS" POEMU I LIETUVIŲ KALBA VERTĖJO JERONIMO RALIO PAMINĖTA 100-TO METU GIMIMO SUKAKTIS

*Vyrą pagarbink, Mūza, prityrusi vargo
didžiausio, / Ilgamet jūroje vargusi,
šventąją Troją sugriovus. / Daug žmonių
jisai matė, tvirtoves ir būdą pažino,
/ Daugel jis jūroj nelaimių prityrė ir
skausmo širdingo.*

(Homero "Odisejos" pradžia)

*Pyktį, dievaite, dabar tu Achilo Pelido
giedoki, / Baisią rūstybę, kur suteikė
skausmo achajams be galo: / Sielų
daugybę geriausiųjų vyrų į Hado valstybę
/ Tamsią išvarė, o kūnus šunims
ištasyti paliko / Ir vanagams sudraskyti
— valia tokia buvo, mat, Dzeuso.*

("Iliada", pirma giesmė)

Jeronimo Ralio 100-tosios gimimo metinės buvo paminėta Lietuvos poezijos mylėtojų 1976 m. spalio 10 d. J. Ralys savęs literatūrai nelaikė ir iš pašaukimo buvo gydytojas. Šiaulių gimnazijoje buvo gabus mokinys ir jau besimokydamas penktoje klasėje iš originalo išvertė "Odisejos" penktosios giesmės — 478 eilutes. Vertimas pateko į P. Višinskio rankas ir buvo persiųstas "Varpu". "Varpo" redaktorius rankraštį atmetė. Anot J. Tumo-Vaižganto, Homero kūrybos vertimas į lietuvių kalbą nebuvo lengvas.

J. Ralys mokėjo daug Vakarų Europos kalbų. J. Tumo-Vaižganto raginamas 1920 m. kovo mėn. trečią kartą baigė versti "Odiseją".

1921 m. Švietimo ministerija paprašė Tumas-Vaižgantą rūpintis jos išspausdinimu. Lietuvos visuomenė knygą sutiko su džiaugsmu, bet kritikai netylėjo. Tumui-Vaižgantui buvo nemalonu, nes vertėjas J. Ralys tikėjosi, kad Vaižgantas vertimą pataisysiąs. Vaižgantui atrodė vertimas tobulas, ir "Odisėja" buvo išspausdinta be taisymo.

Išspausdinus "Odisėją", J. Ralys su užsidegimu verčia "Iliadą". Vertimo reikalais dažnai iš Jonavos važinėja į Kauną. Gruodžio mėn. viduryje bekeliaudamas persišaldė, gavo plaučių uždegimą ir 1921 m. gruodžio 17 d., anksti rytą, būdamas 45 metų amžiaus, mirė.

Prieš mirtį dar suspėjo išversti ir paruošti spaudai 15 "Iliados" giesmių. Likusias devynias giesmes 1930 m. išvertė bendromis jėgomis S. Čiurlionienė-Kymantaitė, A. Dambrauskas, J. Talmantas ir P. Žadeikis.

J. Tumas-Vaižgantas apie J. Ralį rašė, kaip nepaprastai taikų ir žmones mylintį inteligentą. Kas jį pažinojo, visi pamilo už jo linksmą, kad ir netriukšmingą kalbą, už gražią pasakotojo iškaltą, už šimtus anekdotų, už vaišingumą. Buvo didelės širdies žmogus. Tumas nujautė, kad J. Ralys nebaigs "Iliados" vertimo, bet netikėjo, kad taip greit viskas nutruks. J. Ralys buvo didelis graikų kalbos žinovas ir hegzametrininkas.

J. Tumas-Vaižganto rūpesčiu, visuomenės lėšomis 1931 m. Jonavos kapinėse J. Raliui buvo pastatytas paminklas.

TRUMPAI

* Ignalinos rajone statoma pirmoji respublikoje atominė elektros jėgainė.

* Pirmą kartą V. Lenino raštų rinkinys lietuvių kalba jau buvo pradėtas leisti 1950 m. Visi 35 pagrindiniai tomai, išversti iš ketvirtąjo leidimo, išėjo iš spaudos per šešerius metus, 1973 m. buvo baigta leisti dešimt papildomų tomų. Iš viso lietuviškai pasirodė 45 V. Lenino raštų tomai. Ruošiamasi išleisti iš naujo 55 V. Lenino raštų tomus. Kasmet pasirodys po šešias knygas.

* "Tiesoje" giriamasi, kad Lietuvoje turimos dvi elektrinės traukinių linijos. Iš Vil-

niaus į Kauną pravedta prieš metus, o praeitą rudenį iš Vilniaus į Trakus.

* Šiaulių televizijos gamykla pagamino du milijonus televizijos priimtuvų. Dumilijoninis numeris atiteko priimtuvui "Taurui — 207". Ta proga gamykloje įvyko iškilmės. Pirmasis televizijos priimtuvas Lietuvoje buvo pagamintas prieš keturiolika metų — "Tempas — 6". Kasdien įmonėje pagaminama apie 650 vienetų. Pirmajam milijonui pagaminti užtruko devyneri metai, o jau antrajam — ketveri. 1977 m. bus pradėti gaminti pirmieji lietuviški spalvoti televizijos priimtuvai "Tauras — 711".

* "Tiesoje" rašoma, kad keičiasi Tarybų Lietuvos veidas. Žmonės iš vienkiamų keliai į gyvenvietes. Gyvenvietės vejasi miestus. Miestuose užsižiebia naujų gatvių šviestos. Respublikos žemėlapyje, miestų planuose atsiranda ligi šiol negirdėti pavadinimai.

* Nuo 1970 m. Lietuvoje gyventojų padaugėjo 149 tūkstančiais. 1976 m. pradžioje gyveno 3 milijonai 315 tūkstančių žmonių. Vilniuje — 447 tūkstančiai, Kaune — 352 tūkstančiai, Klaipėdoje — 169 tūkstančiai, Šiauliuose — 112 tūkstančių, Panevėžyje — 94 tūkstančiai, Alytuje — 48 tūkstančiai, Kapsuke — 35 tūkstančiai.

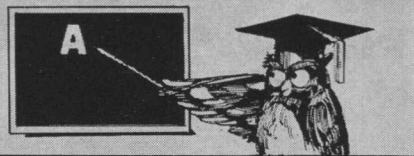
* Pastebėta, kad gyventojų skaičius per paskutiniuosius penkerius metus padidėjo visuose miestuose. Įdomu, kad gyventojų padidėjimas miestuose yra didesnis už bendrą visos respublikos gyventojų prieauglį.

* Lietuvos respublikoje priskaitoma dešimt pramonės, mokslo bei kultūros židinių: Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys, Alytus, Kapsukas, Telšiai, Utena, Jurbarkas. Šiuose miestuose didžiausias gyventojų augimas.

* Per paskutinį penkmetį iš visų Lietuvos miestų sparčiausiai padidėjo savo plotu ir gyventojų skaičiumi Dzūkijos sostinė Alytus (56 procentais).

* Miestuose gyvena daugiau jaunų šeimų. Tūkstančiui tenka 17 naujagimių, o kaime — 14.

Didieji žmonės pasižymi tuo, kad iš kitų reikalauja daug mažiau, negu iš savęs

MOKSLAS

Aleksandras Fleming (1881-1955)

J. VENCKUS, S.J.

Penicilino atradėjas Flemingas buvo labai paprastas ir kuklus. Savo gyvenimo pabaigoje, kai jau buvo pagarsėjęs visame pasaulyje, dažnai kalbėdamas įvairiuose universitetuose, sakėdavo, kad jis iš tikrųjų čia neturėtų kalbėti, bet būti Škotijoje ūkininko bernu. Jis gimė Škotijoje neturtingo ūkininko šeimoje, kur augo 8 vaikai. Kas galėjo manyti, kad šis berniukas kada nors baigs medicinos mokslus ir taps žymiu mokslininku, išradėju to garsaus vaisto, kuriuo bus pagydomos tokios ligos, prieš kurias medicina buvo bejėgė per praėjusius šimtmečius. Jis sakėdavo, kad tai ne jo nuopelnai. Visą tą pasisėkimą jis priskyrė savo sunkiam gyvenimui ir vargui.

Flemingas pradėjo lankyti kaimo mokyklą, eidamas septintuosius metus. Pradžios mokykla buvo už mylios nuo jo namų. Kasdien eidavo į mokyklą pėsčias. Vyriausias jo brolis pasiliko ūkyje, o kitas baigė mediciną ir gydytojavo Londone. Jis parsikvietė ir kitus savo brolius bei seseris į Londoną kartu gyventi. Aleksandras įstojo į Politechnikos mokyklą. Kiek pasimokęs, gavo tarnybą laivyne. Buvo laimė, kad dėdė mirdamas paliko pinigų. Aleksandras, brolio patariamasis, įstojo į medicinos fakultetą. Ten kartu buvo ir St. Mary's ligoninė, kurioje Flemingas atliko praktiką, o paskui gydė, tapo bakteriologijos profesorium ir vėliau išrado peniciliną.

Jis buvo pasiūstas su britų kariuomene į Prancūziją. Vokiečiai buvo geriau pasiruošę karui ir medicinos atžvilgiu. Visiškai kitaip buvo su prancūzais ir anglais. Jie ne-

mokėjo gydyti kulų pervertų gilių žaizdų. Paviršutines žaizdas gydydavo jodu, karboliu ar fenoliu. Tai yra vaistai, kuriuos ir ūkininkai vartodavo. Flemingas ilgai dienomis ir naktimis galvojo, ar negalima atrasti kokio biologinio vaisto, kuris nedegintų žaizdų ir sveikų audinių. Jis buvo laimingas, kad turėjo idealų viršininką, kuris, būdamas senos mokyklos žmogus, nelabai tikėjo Flemingo teorijoms, bet be pavydo visur ir visuomet padėdavo savo jaunam asistentui. Flemingas visados su dėkingumu prisiminėdavo savo mylimą viršininką. Iš kariuomenės jis sugrįžo su dideliu pasiryžimu atrasti biologinę priemonę kovoti su bakterijomis. Jam niekados nepatiko pilti deginančių vaistų ant žaizdų. Jis verčiau nuplaudavo žaizdą šiltu vandeniu su muilu ir aprišdavo švariais raiščiais.

Flemingas su dideliu susidomėjimu pradėjo stebėti kai kuriuos reiškinius. Jis save klausė, dėl ko kiaušiniai ilgai išsilaiko. Nors jų lukštas yra kalkinis, bet turi porų, per kuriuos turi pereiti oras viščiukui alsuoti, bet pereina ir bakterijos, kurios vis dėlto nesidaugina ir nesugadina kiaušinio. Pienas taip pat tam tikrą laiką turi substanciją, vadinamą enzima, kuri sulaiko rūgimą. Augalai turi apsaugą nuo mikroorganizmų. Kai augalas miršta, tuojau jį apsupa pelėsiai. Flemingas taip pat pastebėjo, kad žmogaus ašara, nukritusi ant bakterijų, jas sunaikina. Jis pasidė vandenį tokiu pat druskos kiekiu, koks yra ašarose. Tačiau toks vanduo bakterijų nesunaikino ir nesulaikė jų augimo. Kad sulaikytų, reikėjo įdėti daug dau-

giau druskos. Jis vėliau sužinojo, kad ašara sulaiko bakterijų augimą ne savo druska, bet enzimu. Jis daug sužinojo apie tas biologines substancijas, kurios gina nuo bakterijų gyvą organizmą.

1922 m. Flemingas pastebėjo, kad enzimai, vaidnamas lysozime, turi didelės mokslinės vertės, jis parodo, kaip gamta ginasi nuo mikroorganizmų. Tačiau buvo neįmanoma jo didesniais kiekiais pagaminti. Per šešerius metus nebuvo pasiekta jokių svarbesnių rezultatų. Tik 1928 m. jis vieną rytą pastebėjo, kad vienoje stiklinėje lėkštelėje pasirodė mėlynas grybelis. Ir įdomu, kad ten nebuvo jokių bakterijų. Flemingas nebuvo botanikas, jis daug nežinojo apie grybelius. Padavė savo draugui botanikui tai pastudijuoti. Surado, kad tai buvo grybelis, vadinamas *Penicillium notatum*. Yra labai daug šio grybelio rūšių, bet tik 2-3 rūšys gamina tą nuostabų vaistą. Flemingas ilgai studijavo ir tyrinėjo peniciliną, kol jo galėjo pasigaminti miltelių forma. Šis vaistas, kai buvo šviežias, veikė nuostabiai, bet tuoj sugesdavo. Praėjo dar apie 12 metų, kol buvo pagamintas penicilinas tobulesne forma.

Anglija ir Prancūzija dar nesugebėjo pasigaminti didesnio penicilino kiekio. Jie siuntė delegaciją į Ameriką, kad ji sutiktų pagaminti penicilino, kuris taip buvo reikalingas II didžiojo karo metu gydyti sužeistų kareivių žaizdoms. Flemingui pasisekė pasiekti, kad du žymūs chemikai, vienas Howard W. Florey, atvykęs iš Australijos, o kitas Ernst B. Chain, žydas, pabėgęs nuo Hitlerio iš Berlyno, pagamino peniciliną jau dabar vartojama forma. Tai buvo 1941 metais. Juodu abu, drauge su Flemingu, 1945 m. gavo Nobelio premiją.

Flemingas būtų galėjęs parduoti savo patentą kokiam nors fabrikui ir pasidaryti milijonierium, bet jis to nepadarė. Jis perleido šį nuostabų atradimą St. Mary's ligoninei Londone. Dabar didžiausi penicilino fabrikai yra Peorijoje, Illinois valstijoje.

Amerikiečiai tuoj susidomėjo, ar tik *Penicillium notatum* duoda tą stebuklingą vaistą. Fabrikas suorganizavo daug mergaičių,

Aleksandras Fleming

kurios visur rinko grybelius ir nešė į laboratorijas. Buvo atrastas grybelis, vadinamas *Penicillium chrysogenum*, kuris yra geresnis už *Penicillium notatum*. Šis vaistas taip visur paplito, kad dabar būtų sunku įsivaizduoti mediciną be penicilino.

Šio nuostabaus vaisto išradėjas Flemingas ir toliau pasiliko toks kuklus, paprastas. Mirus pirmajai žmonai, jis vedė savo asistentę, kilusią iš Graikijos, su kuria apvažinėjo daug pasaulio kraštų. Visur jis buvo karališkai priimtas ir pagerbtas. Nors jis buvo protestantas, bet aplankė ir popiežių Pijų XII, kuris jį pakvietė būti Mokslo Akademijos nariu. Karaliai ir prezidentai jį apdovanojo aukščiausiais medaliais ir kitokiais garbės ženklais. Ir paprasti žmonės, jį sutikę, atsiklaupdavo ir bučiuodavo jam rankas, kad jo išrasti vaistai išgelbėjo gyvybę vienam ar kitam jų šeimos nariui. Gal būtų, niekas kitas visoje žmonijos istorijoje neturėjo tiek nuopelnų kaip Flemingas, gal išskiriant tik Pasteurą ir Einsteiną. Žmonija jam bus amžinai dėkinga.

Flemingas mirė nuo širdies priepuolio 1955 m. Palaidotas Londone šv. Pauliaus katedroje.

Įvedame šį naują skyrių, kuriame rašysime apie mokslą ir mokslininkus. Ypač norime rašyti apie lietuvius mokslininkus. Mes jų turime nemažai, tik ne visi su jais ir su jų darbais yra susipažinę. Kviečiame visus, kas gali, bendradarbiauti.

KALBA

Skyrių tvarko JUOZAS VAISNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIE RAŠYBOS PAKEITIMAI

Praėjusį kartą rašėme apie kai kuriuos rašybos pakeitimus, kuriuos siūlo neseniai Lietuvoje išleista 390 puslapių knyga, pavadinama „Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba“. Šiame numeryje tą pradėtą darbą toliau tęsime. Minėtos knygos pratarinėje tarp kitko taip rašoma: „Lietuvių kalbos rašyboje ir skyryboje stengtasi apžvelgti ne tik aiškius, bet ir kalbos praktikoje nenusistovėjusius rašybos bei skyrybos atvejus ir juos kiek galima suvienodinti. Atsižvelgta į spaudoje keltas pastabas bei pasiūlymus šiais klausimais. Ką nors keičiant, darbo autorių bei rengėjų tikslas buvo palengvinti lietuvių kalbos rašybą bei skyrybą“.

PRIEVEIKSMŲ GALŪNĖS

Apierieveiksmių vartojimo klaidas, ypač apie aukščiausiojo laipsniorieveiksmių galūnes jau buvo rašyta šiame skyriuje (1974 m. balandžio mėn.). Ten minėjome, kad kai kuriems yra neaišku, ar reikia rašyti *aukščiausia* ar *aukščiausiai*, *pirmiausia* ar *pirmiausiai*, *dažniausia* ar *dažniausiai* ir t.t. Duodami taisyklę, sakėme, kad reikia žiūrėti nelyginamojo laipsniorieveiksmiai turi galūnę *-ai* ar *-i*, tai aukščiausiam laipsnyje bus galūnė *-iai*, pvz.: *aukštai - aukščiausiai*, *anksti - ankščiausiai*, *labai - labiausiai*, *toli - toliausiai*. Jeigu nelyginamajame laipsnyje yra kitokia galūnė, tai aukščiausiam laipsnyje bus galūnė *-ia*, pvz.: *daug - daugiausia*, *pirma - pirmiausia* (ir *pirmučiausia*). Taip iki šiol mes rašėme ir teberašome, bet jau ir vadinamojoje akademineje gramatikoje pa-

minėta, kad tokia „vartoseną, ypač šneka-mojoje kalboje, nebėra stabili: pasakoma ir *daugiausiai*, *pirmiausiai*. Neretai tie durieveiksmiai taip ir parašomi, tik toks parašymas netoleruojamas nei mokyklose, nei redakcijose — jis laikomas klaidingu. Vadina-si, einama į visišką aukščiausiojo laipsniorieveiksmių formos suvienodinimą. Pačiai kalbos praktikai tai yra labai patogu“ (Lietuvių kalbos gramatika, II tomas, Vilnius, 1971, 489 psl.).

„Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba“ kaip tik ir siūlo šį suvienodinimą. Ten taip rašoma: „Būdvardžių aukščiausiojo laipsnio bevardės giminės formų galūnė yra *-ia*, pvz.: *geriausia*, *gražiausia*, *vaizdingiausia*“.

Prieveiksmių aukščiausiojo laipsnio formos baigiasi *-iai*, pvz.: *geriausiai*, *gražiausiai*, *toliausiai*, *arčiausiai*, *paskiausiai*, *daugiausiai*, *pirmiausiai*, *pirmučiausiai*, tačiau trijų paskutiniųjųrieveiksmių gale gali būti rašoma ir *-ia*: *daugiausia*, *pirmiausia*, *pirmučiausia*“ (47 psl.).

Galima numatyti, kad šis „leidimas“ tris minėtusrieveiksmius rašyti su *-ia* ilgainiui, ypač mūsų jaunimo, bus užmirštas, nes tikrai būtų patogiau visusrieveiksmius rašyti vienodai ir tuo būdu juos aiškiau skirti nuo atitinkamų būdvardžių.

PRIEŠDĖLIAI API- ir APY-

Rašydami apie mūsų rašybos bei skyrybos pakeitimus, kartais paminėsime ir tokius dalykus, kurie iš tikrųjų nėra pakeisti, bet kai kuriems nebuvo aiškos taisyklės, kaip kada reikia rašyti. Kai kam sukelia neaiškumų priešdėlių *api-* ir *apy-* vartoseną.

“Liet. k. rašyba ir skyryba” pateikia tokią taisyklę. Su priešdėliu *api-* rašomi:

a) veiksmazodžiai, kurių šaknis prasideda priebalsėmis *p, b, t*, pvz.: *apipilti, apiprausti, apipelyti, apiberti, apibrėžti, apiforminti*;

b) iš šių veiksmazodžių padaryti daiktavardžiai, kai priešdėlis nekirčiuotas, pvz.: *apipylimas, apipuolimas, apipilstymas, apiplyšėlis, apibėgimas, apibėrimas, apibraižymas, apiforminimas*.

Su priešdėliu *apy-* rašomi:

a) būdvardžiai ir būdvardiniairieveiksmiai, pvz.: *apyaukštis, apybalts, apyilgis, apyjaunis, apykartis; apygreičiai, apygudriai, apytamsiai, apyjuodžiai*;

b) daiktavardžiai, tarp jų ir veiksmazodžiai, kai priešdėlis yra kirčiuotas, pvz.: *apyakis, apybraiža, apyaušris, apykaita, apyrankė, apytamsa, apytaka, apyvoka*; tik greita *apykaklė, apynasris, apyvaras* iš tradicijos dar rašoma ir *apikaklė, apinasris, apivaras*;

c)rieveiksmiai, kilę iš daiktavardžių bei būdvardžių, turinčių šį priešdėlį, pvz.: *apybrėkšmiais, apylankomis, apyryčiais, apytamsiais*.

VEIKSMAŽODŽIAI SU PRIESAGOMIS

-YTI, -IJA, -IJO

Grupė priesaginių veiksmazodžių turi bendratį su priesaga *-yti*, esamojo laiko trečiojo asmens formą — su *-ija* ir būtojo kartinio laiko trečiojo asmens formą — su *-ijo*, pvz.: *dalyti, dalija, dalijo; kirmyti, kirmija, kirmijo; vilnyti, vilnija, vilnijo; rūdyti, rūdija, rūdijo; ginčytis, ginčijasi, ginčijosi; geltonyti, geltonija, geltonijo*. (Bet: *gyti, gyja, gijo; atgyti, atgyja, atgijo; ryti ryja, rijo, nes y čia priklauso šakniai, o ne priesagai*.)

BRŪKŠNELIO RAŠYMAS

“Lietuvių kalbos rašyboje ir skyryboje” nemaža vietos skirta brūkšnelio rašymui. Daug kokių nors žymesnių pakeitimų čia nėra, bet daugiausia tik išryškinami brūkšnelio vartojimo atvejai, nurodoma, kur brūkšnelis rašytinas ir kur jo nereikia. Šiek tiek pakoreguotas brūkšnelio rašymas tarp tik-

rinių daiktavardžių. Siūloma brūkšnelio nerašyti tarp pavardę ar vardą sudarančių dviejų ar daugiau žodžių, kurių pirmasis (ar pirmieji) yra nekaitomas, pvz.: Tallat Kelpša, Kossu Aleksandravičius. Tačiau dvi kaitomos pavardės, tiek lietuviškos, tiek nelietuviškos, jungiamos brūkšneliu, pvz.: *Lindė-Dobilas, Kymantaitė-Čiurlionienė, Rimskis-Korsakovas*.

Brūkšneliu jungiami du daiktavardžiai, reiškiantys vieno daikto pavadinimą. Jie abu kaitomi linksniais ir skaičiais, pvz.: *paskaita-koncertas, paskaitos-koncerto, paskaitai-koncertui* ir t.t. Tačiau brūkšneliu jungiami tik lygiagrečiai, vienodai tarp savęs santykiaujantys daiktavardžiai. Nė vienas jų nėra svarbesnis už kitą ar priklausomas nuo kito. Pvz.: *restoranas-valgykla, lopšelis-darželis, akušeris-ginekologas, sekretorė-mašininkė*.

Brūkšnelis nerašomas tarp daiktavardžių, kurie reikšmės atžvilgiu nėra lygūs: vienas jų (paprastai antrasis) paaiškina, patikslina, papildo kitą ir eina jo priedėliu. Pvz.: *gydytojas chirurgas, gydytojas psichiatras, inžinierius statybininkas, inžinierius elektrikas, sportininkas alpinistas, lakūnas kosmonautas, lietuviai atvykėliai, bitė darbininkė* ir t.t.

Brūkšneliu jungiami du sintaksiškai lygūs būdvardžiai, reiškiantys vieną daikto ypatybę, o taip pat ir artimos reikšmės būdvardžiai (dažniausiai jie turi priesagą *-inis*). Pvz.: *meninis-idėjinis, didaktinis-auklėjamasis, socialinis-ekonominis, fizinis-mechaninis, mažybiniai-maloniniai* (žodžiai) ir t.t.

Iki šiol brūkšnelius rašydavome samplai-kose su *ne* pvz.: *kas-ne-kas, kada-ne-kada, kur-ne-kur, vos-ne-vos* (Pr. Skardžius juos taip rašydavo: *kas nekas, kada nekada, kur nekur, vos nevos*), dabar siūloma juos rašyti be brūkšnelių: *kas ne kas, kada ne kada, kur ne kur, vos ne vos*. Tačiau ir toliau rašytina: *noromis nenoromis, valia nevalia, vargais negalais*.

Dėl ko daromas šis skirtumas? Priežastis nurodoma tokia: Juk turime žodžius *nenorom, nevalia, negalai* (jie rašomi vienu žodžiu su *ne*), bet dviem žodžiais rašome *ne kas, ne kada, ne kur, ne vos*.

KNYGOS

Nuo naktigonės prie vasaros vartų

(Leonardo Andriekaus poezijos rinkinio "Už vasaros vartų" pasirodymo proga)

Jurgis Gliauda

Mes pavėlavome švęsti dvidešimties metų jubiliejų nuo pirmojo Leonardo Andriekaus poezijos rinkinio "Atviros marios" 1955 m. pasirodymo. Po to debiutinio rinkinio sekė kiti: "Saulė kryžiuose", gavęs Lietuvių rašytojų draugijos premiją, "Amen in Amber" (anglų kalba), "Po Dievo antspaudais", "Naktigonė"...

Daug knygų. Daug šaunių progų kalbėti ir rašyti apie poetą ir jo kūrybinius poeškius.

Man teko vertinti "Naktigonę" Aidų žurnale. Tas santykis — knyga ir jos vertintojas — suveda vertintoją su įdėmesniu skverbimusi į poeto pasaulį. Nuostabi pažintis! Ji gilesnė ir kilnesnė už eilinę susitikimų bičiulystę. Regėti poetą jo kūrinyje yra likimo malonė, kurios kiekvienas teieško...

1963 metais vertindamas "Naktigonę", kalbėjau apie poeto pastangas patirti, kas slypi, alegoriškai tarus, už naktigonės laužo šviesos ir tamsos sandūros brėžio? Autorius kūrė savo pasaulį laužo šviesos karalijoje ir tyrė šviesos priešą — tamsą. Netiesioginė tamsos studija tapo egzistencijos prasmės pažinimo sąlyga.

Slinko metai kaip debesų karavanai danguje. Rinkinys "Po Dievo antspaudais" buvo eskapada į epiškesnę sferą. Poetas kaupė savo gaivalingą egzistencinį nerimą, pritrądytą "Naktigonėje" ir... prieš mus "Už vasaros vartų" rinkinys!

Jau "Naktigonėje" Andriekus susitiko su "vientulystės šiurpuliu". Jis pastebėjo tą hermetizmo pradą. Ir iš viršaus taikioje, bet savo prigimtimi sukilėliškoje "Naktigonėje"

vientulystės, atsiskyrėliškumo, įžvalgos į savo dvasios prarajas motyvas, buvo to rinkinio kantilenos kontrapunktas. Juk moto, skirtas "Naktigonei", paimtas iš liturginio teksto. Jis skamba viltingai ir makabriškai. Skamba stebuklo laukimu: "Ir naktis bus mano apšvietimas".

Nakties stichija, netikrumo stichija, ribojasi su jūros stichija. Ir ant jūros kranto prigludęs Kennebunkportas priartina Andrieką, kaip prancūzų jūros bardą St. John Perse, kaip vokiečių Heinrichą Heine, prie jūros. Andriekus nori ieškoti savęs ir darnos prie nepastoviausiojo elemento, prie chaoso slenksčio, prie jūros.

*Buvau tylus ant jūros kranto,
O ji beviltiškai raudojo.
Stebėjaisi, kaip ji,
Tokia šalta, kilni, didinga —
Savęs nevaldo. (psl. 23)*

Andriekei būdinga nuolat — metaforoje, alegorijoje, simbole — sueiti su neramybės perpetuum mobile, su balanso ir darnos antiteze, su jūra.

Ta gija, apčiuopiama "Naktigonėje", nužengia į naująjį rinkinį. Ji tokia gaja Baltijos ir gintaro metaforomis, sultingomis metonimijomis, psalmiškais amfibolijomis, asonansine simfonija eilėdaroje. Katarsis gali skambėti idilės atspalviais, bet idilėje dunda katarsio kaskadai...

Andriekus nepripažįsta strofos baroko. Jis neapkenčia pleonazmų, to įvaizdžio reljefo ir aiškumo vėžio. Jis nepakenčia eilių perkrovimo rokoko puošmenomis ir blizgių ornamentais. Andriekaus strofoje aske-

tizmas, lakonika. Tai jam talkina griežtai individualizuoti požiūrį į tezę ir objektą. Juk formuluoti jis neprivalo. Juk balansuoti — ne jo uždavinys. Jis vien tik teikia maistą vaizduotei:

Naktis kažką su jūra šneka,

Žmogus nė žodžio nesupranta...

Arba:

Dainavo jūra — mes klausėmės...

Girdime jūros ošimą rinkinyje "Už vasaros vartų", bet jūros ošimas tikrai dalis kūrybinio Andriekaus metodo. Jis nepadarė jūros objektu, kuris užtemdo visatą, kaip tai padarė St. John Perse savo chaotiškuose "Amers" arba Heinrichas Heine savo gaivalingoje "Die Nordsee". Andriekus įtalpino siautulio stichiją į savo universą, nepavertė rinkinio panegiriku objektui, jis panaudojo tai savo ego manifestacijai.

Prisimename savo laiku į poetų širdį giliai įsidėtą amerikiečių filosofo George Santayanos terminą "self-manifestation". Atrodo, tas filosofas, turįs tokią egzotišką pavardę, kalbėtų Andriekaus kūrybinio credo žodžiais: "Poeto savęs manifestacija yra daugiabriaunė, ir skaitydami jo veikalą, įžengiamo į jo įkvėpimo šventę" ("Reason in Art").

Tame pat veikale filosofas tvirtina: "Meistriškumo ir idealizacijos idealas yra vienodi, jeigu kas sugeba tą idealą pasiekti. Meistriškumas yra gebėjimas matyti reiškinį tokį, kokie jie yra, ir vaizduoti juos paprastai, be gudravimų..."

Protarpiais poezijoje (ir mūsų poezijoje) nestokoja tų barokinių "gudravimų". Nereita tikima, kad savęs manifestacijos procesas turi nueiti tais "gudravimais" pasitikint, kaip būtina rafinuotumo ir intelekto demonstracijos sąlyga. Tikima, kad tas prasmės vualis nuspalvina vaizdą tonų ir spektrų fejlija. Savaime aišku, visa tai yra absoliuti savo kūrybinio metodo privilegija.

Savęs manifestaciją Andriekus apreiškia kondensuotomis tokatomis. (Tokata yra veiklas vargonams, reikalaujantis briliantiškos technikos ir su ta technika suldyto jausmo, visiškai vengiant kantilenoje ornamentikos, kuri gresia nustelbti esmę).

"Už vasaros vartų" rinkinyje poetas išlieka ištikimas savo ankstesnėms tezėms. Jis neatmeta religinio-idėjinio kontrapunkto. Bet jis išsilaisvina iš etnografinių spalvų. Vis gausiau jo kolorite kosmopolitinių žerėjimų ir egzistencinių rūpesčių. Jo sprendimai skiriasi nuo "Naktigonės" sprendimų. Ir tas sprendimas išeina iš naujos poeto pozicijos: išlikti visatoje atskiru mikrokosmu. Buvimas savyje, kur spindi subjektyvaus pažinimo šviesa, gal būt, besitolinanti nuo lyrizmo, nes pažinimo siekis atsveria egzistencinį nerimą. Lyrizmas gi švelnina pagairių žvarbą. Prie šios idėjinės nirvanos, nuolat jos buvimu abejodamas, poetas prieina, liedsdamas daugį pro ir contra, suglausdamas tezes, priversdamas jas grumtis savitarpyje.

Andriekų tebekankina šviesos ir tamsos perskyros brėžis, tačiau poetas netampa egzistencinio nerimo reiškėju. Šviesos ir tamsos stichijoje jis apčiuopia keistą dėsningumą, pusiausvyrą, ramybės būvį. Tai nakties rakto būtinumo, neišvengiamumo pripažinimas:

Negalima nudelsti

Jau nė vienos minutės —

Pakeltos burės kuždasi su debesim,

Jog trim dienom užsnūdo vėjas —

Laiku mums reikia būti! (psl. 31)

Tai yra įžengimo maršas į savo idėinę citadelę, kurioje vienišumas, vientulystė, susikaupimas, meditacija, budrus buvimas savyje suveda Andriekų su itin individualia, gilia, tragiška, trapia ir skausminga "hermetinės poezijos" stichija.

"Poesia ermetica" — tai italų poetų pradėta, Europos poetams gerokai įtakinga poetinė srovė. Ji atsisuka nuo ornamentikos — kas ryšku kūrybiniame Andriekaus metode. Ji geidžia grąžinti žodžiui pirmąją, natūralią, nuo alegorikos išlaisvintą skambėjimą — to siekia Andriekus. Ji vengia analizuoti, leisdama žaliajam jausmui likti gaivališku, tarčiau, "atodūsišku". Šie esminiai elementai pastebimi šiame Andriekaus rinkinyje: formoje, turinyje, potekstėje.

Ir vis dėlto, pasiekęs tokio suartėjimo su poetais hermetistais, anksčiau netapęs egzistencialistu, dabar Andriekus netapo ir

hermetistu. Jo kūrybiniame danguje — tai vis brėkšmių spektrai, labai jį praturtiną, bet neužangažuoja.

"Poesia ermetica", mūsų kalbon išvertus, galėtų raištingai reikšti "savyje uždarumo poezija", "atsiskyrėliška poezija", kas artima ir Santayanos terminui "self-manifestation", tai yra be užsiangažavimo aplinkai, sustojus ant egotizmo akmens. Hermetinė poezija yra dalinis įsikalnėjimas savyje. Čia nerasi optimistinių akordų. Čia vis vyrauja eleginės spalvos. Posakių ir epitetų šifravimas netalkina suvokti dėstymo, bet dar labiau klaidina kasdieniškąjį teksto supratimą. Tai neretai nuveda skaitytoją į labirintus, bet be Ariadnos siūlo...

Pernai gavęs literatūrinę Nobelio premiją poetas hermetistas italas Eugenio Montale įnešė naujų tonacijų į "poesia ermetica" stichiją. Įvairuodamas nuo tos srovės iškūrė jo Ungaretti ir nuo kito hermetisto nobelininko Salvatore Quasimodo metodo, Montale prabilo apie amžinai atsinaujinantį gyvenimo procesą. Viena iš savo tezinių eilėraščių Montale aprašė ungurės kelionę iš Baltijos į Viduržemio jūrą...

Tie teziniai variantai sutriuškino srovės monotoniją, ir tai leidžia mums spėti, kad Leonardas Andriekus artėja prie "poesia ermetica" elementų. Todėl jis itin savita figūra mūsų formiškai įvairiame Parnase. Jis sustoja už etnografinių slenksčių ir sustoja ant "poesia ermetica", kuri dabar Montales modifikuota, slenksčio...

Vienok deizmo arba religinių pojūčių adoracijos pradai, skambėjęs jo ankstesniuose veikaluose, sugaunamas ir čia. Ir kaip tik ši savybė praturtina hermetinės poezijos variacijas. Aš drįstu nukalti specifinį nusakymą, aptariant poetinį-filosofinį Andriekaus credo. Tai "atsiskyrėliškas šventumo malonė". Terminas "poesia ermetica" Europoje ir Amerikoje naudojamas autentišku jo skambėjimu, kaip savo laiku prigijo vokiškasis "Sturm und Drang" terminas, be vertimo į kalbą savitumą. Šia prasme Andriekaus sukurta poezijos sistema skambėtų "poesia ermetica sacra".

Ne "sancta", bet "sacra", kas reikštų at-

našaujantį atsidavimą, apeigiškumą, santayanišką savęs manifestaciją per savo credo.

Stebėdami parnasinį Leonardo Andriekaus kazusą, remdamiesi "Už vasaros vartų" rinkiniu, idėmiai sustojame ties prasitarimų fragmentais, ties alegorijų šaradomis. Du ryškūs poliai atidengia tezinio ir idėjinio Andriekaus pasaulio amplitudę.

Eilėraštyje "Juodasis paukštis" poetas nurodo:

*Juodasis paukštis pralėkė —
Regėjom demono sparnus.*

Ataidėdamas priešiška "demono sparnams" teze, eilėraštyje "Smuikas" Andriekus deklaruoja:

*Po Viešpaties stogu
Apstu serafiškosios meilės...*

Šios dvi deklaracijos organiškai suriša visą poetinio audinio struktūrą. Tai ryškios, narsios sąvokos "demono sparnai" ir "serafiškoji meilė". Čia jau tezės sualegorintos ir sukonkretintos.

Kas yra tas mišlingasis "seraf"? Tai tobuliausias iš angelų. Jis turi devynias tobulumo gradacijas. Seraf, daugiskaitoje hebrajų kalba "serafim". Šie angelai turi tris poras sparnų. Tad praktiškai jie gali pakilti aukščiausiai, iki Tobulybės šaltinio sosto. Serafo sparnai tampa orientyru egzistencinio sąmyšio chaose. Poetas praėjo pro tų polių paženklinimą nuostabiai taktiškai, artistškai, suslėpęs savo sakralinės vientulystės centrą eilėraščio audinyje.

Skverbiasi mintin nemirtinga strofa, apvaisinusi savo žodine sandara rusų poetą Borisą Pasternaką ir mūsų Joną Aistį:

"Būk palaimintas, Dieve, suteikęs mums seserį, kūnišką mirtį..."

Tai serafiškais sparnais prieš septynis šimtus metų virš būties pakilusio poeto Pranciškaus Asyžiečio žodžiai.

Sugauname Andriekaus credo, atliepį į "sesuo, kūniškoji mirtis" tezę:

*Priimk, ką naktis atvėrė
žmogaus akims... (psl. 74)*

Tas vientulystės motyvas, "Naktigonėje" pastebėjęs skaudų šviesos ir tamsos sandūros brėžį, instinktyviai priartėjęs prie herme-

ATGARSIAI

KAS BUVO KOMEDIJOS "AMERIKA PIRTYJE" AUTORIUS?

Praėjusių metų lapkričio mėnesį skyriuje "Tėvynėje" buvo paminėta, kad Vincas Kuzmickas "Kultūros baruose" rašęs, jog Leningrado Valstybiniame istorijos archyve suradę Antano Vilkutaičio 176 lapų tarnybinę bylą, kuri atskleidusi kai kurių faktų iš jo gyvenimo. Toliau rašoma, jog tie faktai įrodė, kad tikrasis komedijos "Amerika pirtyje" autorius buvęs ne Juozas Vilkutaitis (Keturakis), bet Antanas Vilkutaitis. Neatrodė, kad ten pateikti argumentai šį teigimą įrodytų.

Vėliau gavome Juozo Vilkutaičio dukros Birutės Vilkutaitytės-Gedvilienės laišką, kuriame ji piktinasi tomis paskelbtomis žiniomis, sakydama, kad tikrasis minėtos komedijos autorius esąs jos tėvas Juozas Vilkutaitis-Keturakis. Ji mananti, kad komunistai nenori Juozo pripažinti autorium tik dėl to, kad jis pabėgo nuo raudonųjų antplūdžio, 1944 m. paliko savo tėvynę, ieškodamas išsigelbėjimo ir prieglaudos kitur. Ji rašo Juozo Vilkutaičio vaikų vardu ir sako, kad ir jie turi "tarnybinę bylą", iš kurios bus galima įrodyti tikrąjį autorių. Šį savo laišką ponias Gedvilienė išsiuntinėjo ir kitiems laikraščiams, kai kur jau jis buvo išspausdintas.

tinės poezijos stichijos, praplitęs ir sužaižaravęs mozaikiniu vitražu fuginėse variacijose, atsirėmęs į egzistencinio nerimo sąmyšį, — toks gi jis apčiuopiamas rinkinyje "Už vasaros vartų".

Tai nėra išbėga į meditacinę Arkadiją, bet mūsų nerimastingos dienos skambesys. Ne kiekvienas sutiks su šiais atradimais ir prielaidomis, bet nebus tokių, kurie nusiilenks poeto artizmui gebėti manifestuoti savo credo ir gundyti skaitytoją ilgėtis Ariadnos siūlo...

"Lietuvių enciklopedijoje" (t. XXXIV, p. 123) taip tarp kitko šiuo klausimu pasisakoma: "Okupuotoje Lietuvoje literatūros istorikai komediją Amerika pirtyje priskiria ne broliui Juozui V., bet jam (t.y. Antanui, Red.), nors paskutiniu metu ji vėl laikoma Juozo V. kūrinium (Vl. Žukas). Dėl komedijos Amerika pirtyje autorystės dar prileidžiama, kad Juozas V. davė siužetą, o Antanas V. jį literatūriškai apdorojo". Panašiai rašo ir Pranas Naujokaitis: "Prileidžiama, kad Juozas davė "Amerika pirtyje" realų Lietuvos kaimo gyvenimo siužetą, o Antanas sukūrė pačią dramą" (Lietuvių literatūros istorija", 1973, t. I, p. 476).

Tad klausimas vis dėlto iki šiol laikomas kontroversiniu. Tikimės, kad p. Gedvilienės minimų dokumentų paskelbimas abejojimus išsklaidys.

AR TIK LIAUDIS KALTA?

Gerbiamasis Redaktoriau,

Perskaitęs Jūsų žurnale "Kas gera ir kas bloga" (1976 m. spalio mėn.), nenorėčiau su viskuo sutikti. Ar būtų tikslu kaltinti tikinčiuosius dėl jųėjimo išpažinties, kaip sakote, iš baimės ir kitų išgalėjusių religinių papročių, kurie atliekami iš nežinojimo ar baimės. Argi ne iš dvasiškių mes gavome pirmuosius religinius pamokymus, gąsdinimus pragaru ir smala... Po II Vatikano susirinkimo yra pasimetę visi. Bažnyčia yra supurtyta. Tad kodėl yra kalta ta liaudis? Kokie kunigai, tokie ir tikintieji.

A. Paulius

Mielasis A. Pauliau,

Tame straipsnyje konstatavome tik faktą apie baimę. Iš kur ji kilusi, kokios jos šaknys, ten neminėjome. Žinoma, kad bent iš dalies ją žmonėms yra įvarę kunigai, kurie praėjusiais laikais per griežtai aiškino kai kuriuos tikėjimo dalykus. Po II Vatikano susirinkimo į daug ką kitaip žiūrima. Kiekviena didesnė reforma įneša tam tikro pasimetimo ir neaiškumo. Reikia

kantriai palaukti, iki viskas nusistovės, iki visi apsipras.

ATSAKAU I "LAIŠKUS"...

Gerbiamoji Redakcija,

Jūsų "laiškus" gaunu jau 26 metai. Tik dabar išdrįsau į juos atsakyti. Man jie labai mieli ir laukiami. Paskutiniaisiais metais jie dar patobulėjo, išivedė naujų skyrių. Labai gerai, kad duodama žymesnių įvykių santraukos, straipsniai jaunimui ir kt. Reikėtų stengtis dar labiau jaunimą pritraukti. Panašūs rašiniai, kaip pvz. V. Kasnio "Gyvenimo vaizdeliai", visiems patinka. Ir pirmojo puslapio gilios bei prasmingos mintys, manau, dažną vėrčia susimąstyti.

Rožė Kriaučiūnienė

IR JĖZUITAI YRA INDIVIDAI...

Vienas skaitytojas prašė daugiau "Laiškų lietuviams" jam nesiuntinėti dėl to, kad Jaunimo Centre buvę rodomi iš Lietuvos gauti filmai.

Jau ne kartą pastebėjome, kad kai kurie visą mūsų santvarką išivaizduoja, kaip kokią paslaptinę "jėzuitų mašiną", kurioje atskiri asmenys yra tik nesąmoningi tos mašinos rateliai. Bet iš tikrųjų taip nėra. Jėzuitai taip pat yra individai ir už kai kuriuos savo veiksmus yra individualiai atsakingi. Redakcija apie tą filmų rodymo problemą sužinojo tik iš laikraščių.

APIE VEDYBAS...

Su įdomumu perskaičiau V. Kasnio (ar neturėtų būti Kasnis?) straipsnelį apie šeimų laimę ar nelaimę — vedybas ("L. L." gruodžio mėn.). Džiaugiuosi, kad autorius prižada ir daugiau straipsnių šia tema, nes, atrodo, šeimų suirimo epidemija pagaliau pasiekė ir lietuvius. Šis reiškinys turėtų kelti nerimą kiekvienam šviesesniai lietuviui, nes iki šiol mėgome didžiuotis lietuviškosios šeimos tvirtumu — tautos gyvybės svetur išlikimo pagrindu. Šiandien jau beveik kiekvienas gali paliudyti, kad tas pagrindas ima sparčiai trupėti, irti. Kiekviename pažįstamų ar draugų ratelyje jau yra išsiskyrusių šeimų, ir kartais labai sunku susigaudyti, kaip į tokius žmones reaguoti, kaip su jais elgtis. Žmona, pasilikusi viena, nori, kad visi draugai kartu su ja neapkęstų jos buvusio vyro; vyrai nori, kad su jų buvusiom žmonom visi pažįstami nutrauktų ryšius. Ką daryti, kai tie žmonės į draugų ratelį pradeda ateidinėti su "kitu" ar "kita"? Kai kas mėgina vaizduoti labai modernių pažiūrų žmones ir elgtis "lyg niekur

nieko", lyg visa tai yra natūraliausias dalykas pasaulyje. Kiti varžosi ir išsiskyrusiųjų šalinasi.

Tikrai daug kas pageidautų, kad šie klausimai būtų svarstomi tokiame rimtame žurnale kaip "Laiškai lietuviams". Gal būt, šia tema galėtų parašyti skaitytojai, kuriems teko patirti išsiskyrimo nemalonumus. Žinoma, pavardžių galėtų ir nepasirašyti...

Grįžtant prie V. Kasnio straipsnelio, norėtusi padaryti vieną kitą pastabėlę. Būtų gera, kad autorius vengtų tuščios retorikos, rašytų konkrečiau, nes pasirinktoji tema tokia opi ir aktuali, kad ją paskandinti bereikalingame žodinėje ir nerūpestingame tone tikrai neverta. Abstrakčiais išvedžiojimais (kaip straipsnelio kun. Pranaitis) tikrai nieko nepasieksime. Čia reikėtų griežtesnio skyrimo juoda nuo balta, tvirtesnių išvadų, nebijojimo pareikšti savo nuomonės šeimų irimo atveju. Būtų gera, kad išiuos straipsnelius atsilieptų mūsų teologai, sociologai, šios skyrybų nelaimės paliestieji ir tie, kurie daug daug metų kartu išgyveno, nesivaikydami laiko madų ir netarnaudami lengvabūdiškam savanaudiškumui.

Sk.

Anastazija Tamošaitienė

Birutė Nagienė

Anastazija Tamošaitienė, įsijungusi į atgimusios Lietuvos dailininkų būrį, tyrinėjo, puoselėjo ir vystė liaudies meno tradicijas ne tik tautiniuose rūbuose ir audiniuose. Rišdama kilimus, dideliu įgimtu skoniu, šalia dekoratyvinių motyvų, pirmoji mūsų dailės kultūros raidoje įvedė juose paveikslinį motyvą. Ji išdrįso atsisakyti ir įprastinės piešinių simetrijos. 1937, 1938, 1939 ir 1940 m. dalyvavo tarptautinėse parodose Paryžiuje, Berlyne, du kartus Niujorke, laimėdama aukso medalius ir pirmuosius prizus.

Per eilę metų egzilėje, įsteigusi nuo 1948 m. Kilimų studiją, giminingos šiaurietiškos Kanados gamtos globoje, brandino savo kūrybines jėgas: kūrė ir tobulino savo stilių kilimų, gobelenų, guašo ir aliejinės tapybos technikose. Šalia to, išaudė daugiau kaip 1000 originalių tautinių kostiumų komplektų, dėstė audimą ir gobelenus lietuviams ir kanadiečiams.

A. Tamošaitienė

Pasvirusios viršūnės

A. Tamošaitienė rištinių kilimų technikoje, stipraus dailininkės instinkto vedama, eksperimentavo siūlų mišiniais, atidengdama spalvų gausumą ir subtilumą. Nepasitenkindama komercinėmis spalvomis, pagal mūsų liaudį, dažnai naudoja šaknų, žievių ir žiedų syvus naujiems niuansams išgauti.

Gobelenus pamėgusi dar labiau, nes jų technika leidžia didesnę linijų, tekstūrinį ir spalvinį rafinuotumą. Kūrybinėms sąlygoms pagerėjus, siūlus pakeitė į dažus, gijas bei kamuolius į teptukus. Intensyviai gilinasi į aliejaus ir guašo kompozicijas. Dramatiškas temperamentas ir spalvų instinkto dovana leido jai sukurti savitą tapybos stilių.

Tačiau siūlai, jų įvairi tekstūra, pirštų narstymas tarp apmetimų dailininkei yra neatsisakoma kita dimensija. Apvaldžiusi tapybos techniką, išstobulino gobeleną ir tų dviejų dailės principų sujungime jaučia didžiausią estetinį pasitenkinimą. Ji pasiekė tokią pakopą, kur jos gobelenas ir kilimas pavirsta gryniosios dailės kūrinium. Ornamentiniai, siužetiniai spalvų dinamiškumo ir subtilumo šedevrai vieno kūrybinio laikotarpio

užleido vietą pasąmoningų, suabstraktintu peizažu išreikštomis nuotaikoms arba vitališko judesingumo pusiau abstraktams.

Jos įnašas į lietuvių dailės meną yra ne tik labai svarbus, bet ir vienkartinis. Į šio gi krašto kultūrinę mozaiką, dalyvaudama mūsų ir kanadiečių parodose, dėstydamą kilimų ir gobelenų meną, populiarindama ir supažindindama su lietuvių liaudies meniškais audiniais, Anastazija Tamošaitienė įdeda ne tik originalią savo, bet ir mūsų liaudies kūrybingumo skeveldrą.

TRUMPAI IŠ VISUR

• Indira Gandhi, Indijos premjerė, minint šv. Pranciškaus mirties 750 m. jubiliejų, pareiškė: "Aš ypatingai garbinu šį katalikų Bažnyčios šventąjį ir dažnai prisimenu jo garsią maldą. Kiekvienas šv. Pranciškaus Asyžiečio gyvenimo žingsnis liudija gailestingumą ir užuojautą nelaimingiesiems... Jis turėtų būti įkvėpimas visiems dabartinių laikų žmonėms, kurie trokšta vidinės taikos ir siekia gyventi tarpusavy taikoje".

- Jau 36-ji JAV katalikų Šv. Rašto studijų savaitė įvyko Vašingtone. Šalia JAV katalikų, taip pat dalyvavo Amerikos stačiatikių, protestantų ir žydų mokslininkai.

- Religinės laisvės klausimais 1977 m. kovo 21-23 d. šaukiamas tarptautinis kongresas Amsterdame, Olandijoje.

- Kun. T. Hesburgh, Notre Dame universiteto prezidentas, pakviestas būti vienu naujo prezidento Carterio patarėjų.

- Katalikų universitetų ir seminarijų atstovai, daugiau kaip 200 asmenų, lapkr. 23 d. buvo susirinkę į Romą 10-ties dienų posėdžiams aptarti naujus pastovius bažnytinių studijų nuostatus.

- Rodezijoje teroristai gruodžio 5 d. nužudė vokiečių kilmės katalikų vyskupą Adolfą Schmitt, 71 m., kun. Possenti Weggarten, 65 m., ir seselę Mariją van den Bergh. Juos, važiuojančius lankyti ligonio į kitą misiją, teroristai sulaukė skersai kelio nuleidę medį. Viena seselė, Ermenfried Knauer, išliko gyva, parkritusi po automobiliu, tik jos koją peršovė. Ji pasakoja, kad teroristai pirma

reikalavo pinigų. Jie ant galvų buvo užsimovę gobtuvus.

- Vienoje, Austrijos sostinėje, įvyko katalikų ir musulmonų atstovų pasitarimai, siekiant glaudesnių bendradarbiavimo ryšių. Pasitarimuose dalyvavo ir protestantų, anglikonų atstovai.

- Austrijos katalikai 1975 m. misijoms pasiuntė 188 automobilius, kurių kaina beveik 700.000 dolerių.

- Teisėjas Patrick Tamillia, dirbęs nepilnamečių teisme Pittsburge, Pa., smarkiai kritikavo televizijos programas, kurių prisižiūrėję vaikai ir jaunuoliai pakartoja tuos pačius nusikaltimus.

- Dr. P. Valdoni, popiežiaus Jono XXIII ir Pauliaus VI gydytojas, mirė sulaukęs 76 m. amžiaus. Kai atentato metu buvo sunkiai sužeistas Italijos komunistų vadas Togliatti, dr. Valdoni išgelbėjo ir jo gyvybę.

- Vysk. J. A. Durick, pasitraukęs pensijon iš Nashville vyskupijos, pašvenčia savo gyvenimą dvasinei kalinių globai.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Kovo mėn. 1 d. jau baigiasi konkursas parašyti straipsniui apie dvasinį pašaukimą. Straipsnio temos pavadinimą pasirenka pats autorius. Straipsnyje galima panagrinėti dvasinio pašaukimo reikšmę ir svarbą, ypač mums, lietuviams; dėl ko pašaukimai į kunigus ir vienuolius bei vienuoles mažėja; kas darytina, kad būtų daugiau pašaukimų ir t.t. Šiame konkurse kviečiame dalyvauti visus: ir vyresnius, ir jaunimą; ir kunigus, ir vienuoles. Tai nėra koks nors žaidimas, o rimtos pastangos mėginti kaip nors išspręsti pašaukimų klausimą.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąjį pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki šių metų kovo mėn. 1 dienos.

Jei bus pakankamai premijuotinių straipsnių, skirsime penkias premijas: I — 150 dol. (dr. Leonas Kriaučeliūnas), II — 100 dol. (Justas Lieponis), III — 75 dol. (kun. Ignas Urbonas), IV — 50 dol. (Stefanija Rudokienė), V — 25 dol. (kun. Juozas Prunskis).

Konkurso vertinimo komisija: kun. V. Bagdanavičius, D. Bindokienė, O. Eivienė, A. Likanderienė, kun. J. Prunskis.

Laimėtojams premijos bus įteiktos balandžio mėn. 22 d. Jaunimo Centre. Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami "Laiškuose lietuviams".

VAKARAS SU AKTORIUM JONU KELEČIUM

"Laiškai lietuviams" rengia vakaronę su aktorium Jonu Kelečium 1977 m. balandžio mėn. 22 d., penktadienį, 7.30 val. vak. Jau-nimo Centro kavinėje. Vakaronėi vadovauja "L.L." redakcinio ko-
lektyvo narė rašytoja Nijolė Jankutė- Užubalienė.

Ivertindami ilgametį darbą lietuvių scenoje, dailių žodi, lakia mintį ir nepamirštamai sukurtus personažus, kurių gyvenimu ana-
pus rampos šviesų jis mus juokina ir virkdo, kviečiame skaitytojus, bičiulius ir visus lietuviškojo teatro gerbėjus paskirti tą vakarą mūsų mielajam aktoriui.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Adelė Jonušaitė-Abromaitienė. NYKŠTUKŲ MOKYKLA. Pasakai-
tės ir apsakymėliai vaikams. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1976
m. Iliustravo Vanda Aleknienė. Didelis formatas, puikios spalvotos
ilustracijos, 63 psl., kaina 3 dol. Galima užsisakyti šiuo adresu:
Antanas Kareiva, 7030 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629.

Danutė Bindokienė. LIETUVIŲ LITERATŪROS SKAITYMAI.
Skaitymai skiriami aukštesniajai lituanistinei mokyklai. Išleido
Kristijono Donelaičio Aukštesnioji Lituanistinė mokykla 1976 m.
Kieti viršeliai, 589 psl., kaina nepažymėta.

Danutė Bindokienė. LIETUVIŲ LITERATŪROS KONSPEKTAI.
Keturių dalys. Aukštesniosios Lituanistinės mokyklos mokiniams.
Išleido Kr. Donelaičio Aukštesnioji Lituanistinė mokykla 1976 m.
1977 metų KALENDORIUS. Išleido Prisikėlimo parapija Toronte.
Paruošė Stasys Prakapas. 156 psl.

I LAISVĖ. 1976 m., nr. 68(105). Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai
tris kartus per metus. Ši numerį redagavo Vytautas Vaitiekūnas.
Adm. adresas: 7034 Hartcrest Dr., Rancho Palos Verdes, Cal. 90274.

NAUJOJI VILTIS. 1976 m., nr. 9. Politikos ir kultūros žurnalas.
Leidžia Liet. Studentų Tautininkų Korporacija Neo-Lithuania ir
Amerikos Liet. Tautinė Sąjunga. Adm. adresas: 7150 S. Spaulding
Ave., Chicago, Ill. 60629.

Nuoširdžiai dėkojame "Laiškų lietuviams" rėmėjams

86 dol. aukojo kun. S. Gaidelis (Australija).

14 dol. aukojo P. B. Vitai.

13 dol. aukojo M. Vygantas.

10 dol. aukojo S. Juškus.

Po 9 dol. aukojo: T. Rymantienė ir A. Matulionis.

Po 8 dol. aukojo: S. Giedrimas ir kun. L. Dieninis.

Po 6 dol. aukojo: A. Lipčienė, L. Vedegienė, S. Jameikis, A. Jau-
gėlienė, A. Dagilis, P. Karosas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis
žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algir-
das Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė,
Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės
— Vinco Luko. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas 737-8400.
N. Pr. Šv. Marijos Sėserų spaustuvė, Putnam, CT. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol.,
atskiras numeris — 60 centų.